19-ter Jahrgang Nr. 140. Jüdische Pester Zeitung. Freitag, 16. Dezember. 1887.

Redaction u. Administration befinden sich: BUDAPEST, Waitzner-Ring Nr. 3.

Pränumerations-Preis:

Für Oesterreich-Ungarn
Ganzjährig 8 Gulden östr. W.
Halbjährig 4 Gulden östr. W.
Vierteljährig 2 Gulden östr. W.

Für's Ausland
Ganzjährig 10 Guld. — kr. ö. W.
Halbjährig 5 Guld. — kr. ö. W.
Vierteljähr. 2 Guld. 50 kr. ö. W.

Pränumerationen werden jeden Tag entgegengenommen.

Annoncen werden nach aufliegendem Tarif berechnet.

יידישע פעסטער צייטונג

פאָליטישעס ארגאן. ערשיינט וואכענטליך דריימאל.

רעדאקציאָן אונד אדמיניסטראציאָן בעפינדען זיך: בודאפעסט, וואיטצנער-רינג נר׳ 3,

פּראנומעראציאָנס-פּרייז:

פיר אַסטערדייך-אונגארן
גאנציעהריג 8 גולדען אַסטר. ווע.
האלביעהריג 4 גולדען אַסטר. ווע.
פיערטעליעהריג 2 גולדען אַסטר. ווע.

פיר׳ס אויסלאנד
גאנציעהריג 10 גולד. — קר. אַ. ווע.
האלביעהריג 5 גולד. — קר. אַ. ווע.
פיערטעליעהרי 2 גולד. 50 קר. אַ. ווע.

פּראַנומעראציאָנען ווערדען יעדען טאג ענטגעגענגענאָממען.

אנגאָנצען ווערדען נאך אויפליגענדעם טאריף בערעכנעט

ניינצעהנטער יאהרגאנג נר. 140 1887

Erscheint wöchentlich dreimal.

בודאפעסט, פרייטאג א׳ טבת, תרמ״ח.

עס ווירד איממער ערנסטער!

עס איזט עטוואס אייגענעס אום דיא הייטיגע פאָליטישע לאגע. וואהרענד אים פאָריגען יאהרע, אלס דער קריעגסלארם לאוגג, בייא אונז דיא דער רעגיערונג נאהעשטעהענדען בלאטטער אונאויפהערליך בעמיהט וואַרען, דיא אפפענטליכע מיינונג צו בערוהיגען, זינד עס היינטע גראדע דיעזע צייטונגען, וועלכע אם מייסטען אונד אם אויספיהרליכסטען פאָן דעם בעפאָרשטעהענדען קריעגע צווישען אסטעררייך-אונגארן אונד רוססלאנד שפרעכען.

דער „פעסטער לֿלאיד", דער דיא מיינונג דער אונגארישען רעגיערונג פערטריטט, בראכטע אים לייטארטיקעל זיינער געסטריגען נוממער איינען אויפזאטץ איִם דער פעדער איינעס קאַיזערל. קאָניגל. שטאבס-אפפיציערס, וואָרין זעהר צופערזיכטליך פאָן אונזערעם צוזאממענשטאָססע מיט רוססלאנד געשפּראָכען ווירד. נאכדעם אין דיעזעם אויפזאטצע דיא אונפעהיגקייט אונד נאכלאססיגקייט דער רוססישען טרופפען בעשפּראָכען ווירד, הייססט עס: „דיעזען צווייפעלהאפטען רוססישען שטרייטקראַפטען קאָננען וויר בינגען 14 טאגען רונד איינע מיללִיאָן דער געמיינזאמען ארמעע זאממט דען ביידען לאנדוועהרען ענטגעגענשטעללען, וואָבייא וויר נאָך 200,000 פיר באָסניען אין רעזערווע האבען; אויססערדעם בלייבט אונז דאס ערסטע אויפגעבאָט דעם לאנדשטורמס, גערינג צו 1 מיללִיאָן גערעכנעט, דארונטער 400,000 אבגעריכטעטע לייטע, אונד ווענן נאטהיג צור לאנדעספערטהיידיגונג אויך נאָך דאס צווייטע אויפגעבאָט דעסועלבען.

ווענן עס צו איינעם בעוואפפנעטען צוזאממענשטאָסס צווישען אונז אונד רוססלאנד קאָממט, מוסס — זא הייססט עס אין דיעזעם ארטיקעל — דיא לאנדקארטע אונד דיא פאָליטישע געאָגראפיע בעדייטענד צו אונזערען גונסטען אונד אים אינטערעססע איינעס דויערנדען פריעדענס פעראנדערט ווערדען. פאָרערסט מוסס איין גראָססעס פאָלען מיט וואָלהיניען אונד פאָדאָליען ענטשטעהען. בעטהייליגט זיך דייטשלאנד עבענפאללס אם קריעגע, זא מוסס עס אללע אסטזעע-פראָווינצען, ליטטהויען, קורלאנד, ליעוולאנד, עסטהלאנד, אינגערמאנלאנד מיט פעטערסבורג — דאנן אויך אללע גובערנעמענטס צווישען דניעפר אונד דינא ערהאלטען. רוססלאנד מוסס צווישען וויטעבסק אונד סמאָלענסק צוריקגעוואָרפען ווערדען. דיא בלאָססע מיליטארישע נידערווערפונג רוססלאנדס ברינגט נאָר קיינע פריכטע פיר דען פריעדען דער צוקונפט. עס איזט נאָטהווענדיג, איהם זיינע בעסטען לאנדער צו ענטציעהען, וועלכע עס שווער איבערשרייטען קאנן. דאנן ברויכען וויר אים נאכסטען קריעגע ניכט — וויא נאפאָלעאָן אים יאהרע 1812 — נאָך מאָסקוי צו געהען, אים צו ווארטען, אב דער צאר געניייגט איזט, פריעדען צו שליעססען; דאנן קאָננען וויר היניבערופען: „זא, יעטצט קאָמם דוא הערייבער, ווענן דוא קאָננסט, ווענן דוא גענוג געלד אונד לייטע צוזאממענבריינגסט." וויר ברויכען אונז נאָר קיינער טיישונג הינצוגעבען. רוססלאנד גראָללט אונז שאָן לאנגע. האטטע רוססלאנד דיא נאטהיגען קראַפטע אונד דיא גערינגסטע אויסזיכט אויף ערפאָלג, זא ווירדע עס אונז שאָן לאנגסט אנגעגריפפען האבען, צור צייט, אלס וויר נאָך קיינע פערבינדעטען האטטען. וויר בליקקען מיט קאלטעם בלוט נאָך דעם נאָרדען. וועדער אסטעררייך נאָך אונגארן וויללע דען קריעג הערויפבעשווארען; ביידע וואהרען נור איהרע לעבהאפטעסטען אינטערעססען. וואס וויל אלזאָ רוססלאנד מיט זיינער טרופפענאנהייפונג אן אונזערער גרענצע? וויל עס זא טהון, וויא אים יאהרע 1877 (דען טירקען געגענאיבער): דען גאנצען ווינטער הינדורך ריסטען, אום אים פריהיאהר לאָוצושלאגען? רוססלאנד איזט נאָך לאנגע ניכט יענער שטאאט, דער אונז פורכט איינפלאָססען קאָנן.

דאס „פרעמדענבלאטט", וועלכעס דיא מיינונג דער אסטעררייכישען רעגיערונג וויעדערגיבט, בעטאָנט, דאסס זיך דיא לאגע אין ניכטס געאנדערט אָדער געבעססערט האבע. דיא טרופפענפערמעהרונג אים מיליטארבעצירק ווארשוי איזט אמטליך בעשטאטיגט. וויר מיססען זעהר וואכזאם זיין.

אויך פערגעסטערן וואורדען דיא מיליטארישען בעראטהונגען אונטער פאָרזיטץ. מאַיעסטאט פאָרטגעזעטצט. דער מיליטאר-ראטה בעשעפטיגטע זיך מיט דער פעסטשטעללונג דער קאָסטען דער געגענמאסרעגלען, וועלכע אונזערערזייטס געגען רוססלאנד נאטהווענדיג ווערדען קאָננטען. — מארגען זאלל מיניסטער-פּראַזידענט טיסא נאך ווין בערופען ווערדען, אום אן איינער מיט דען רוססישען פאָרגאנגען אן אונזערער גרענצע צוזאממענהאנגענדען געמיינזאמען מיניסטערקאָנפערענץ טהיילצונעהמען.

איינינע רוססישע צייטונגען פערזוכען, דען נאכוויז צו ליעפערן, דאסס מאן אין אסטעררייך-אונגארן אונד דייטשלאנד אהנע אורזאכע לארם שלאגע. אבער איהרע אויספיהרונגען זינד זא אונהאלטבאר, דאסס מאן עס איהנען אנזיעהט, וויא ווענינג דיא רוססישען שרייבער זעלבסט אן דיעזעלבען גלויבען. דער „רוסקי אינוואליד" שטעללט נאָר דיא זאכע זא דאר, אלס ריסטע זיך אסטעררייך-אונגארן אונטער דעם שיינע דער אבוועהר צו איינעם אנגריפפע אויף רוססלאנד, אונד אלס וואללע אונזערע מאנארכיע צוזאממען מיט דייטשלאנד פלעטצליך אין רוססלאנד איינפאללען, וועסהאלב רוססלאנד פאָן זיינען ריסטונגען ניכט נאכלאססען קאָננע. דיעזע קונדגעבונג דעס דער רוססישען רעגיערונג נאהעשטעהענדען בלאטטעס, וועלכע דיא וואהרהייט פערדרעהט אונד וויטערע רוססישע ריסטונגען אנקינדיגט, האט דען ערנסט דער לאגע בעדייטענד פערשארפט, אונד דירפטע אונזערע מאנארכיע צור באלדיגען אונד ענערגישען דורכפיהרונג פאָן מאסרעגעלן געגען דיא רוססישען טרופפענאנזאממלונגען אן אונזערער גרענצע פעראנלאססען.

אין בערלין זיעהט מאן דיא לאגע נאָך איממער אלס אונפעראנדערט ערנסט אן אונד דיא ערקלארונגען דער רוססישען צייטונגען ווערדען אלס לאכערליך בעצייכנעט.

דיא צווייטע, מיט אונז פערבינדעטע מאכט, איטאליען, פערזיכערט דייטליך, דיא איהם אים דעם בינדניסספערטראגע צופאללענדען פפליכטען געטרייא ערפיללען צו וואללען. אין ראָם בעטראכטעט מאן עס אלס געוויסס, דאסס דייטשלאנד, אים פאללע איינעס אנגריפפעס רוססלאנדס אויף אסטעררייך-אונגארן, דיעזען זיינען בונדעסגענאססען ניכט פערלאססען ווערדע, אונד דאריף פערברייטעט זייא, נאטהיגענפאללס דען קאמפף אן ביידען גרענצען צו פיהרען.

אויס דעם פארלאמענט.

דיא וואהל דעס אינצווישען ערקראנקטען האנדעלסמיניסטערס, גראפען פּייל סעטשעני, צום אבגעאָרדנעטען פאָן קאפּאשוואר ריעף פערגעסטערן אים אבגעאָרדנעטענהויזע איינע בעוועגטע דעבאטטע הערפאָר. דיעזע קאפּאשווארער וואהל וואורדע בערייטס, וויא וויר זיינערצייט מעלדעטען, פאָן דער בעטרעפפענדען געריכטסקאָממיססיאָן אלס גילטיג ערקאנגט; אבער דער אבגעאָרדנעטע קארל אטוואש גאב זיך דאמיט ניכט צופריעדען אונד ריכטעטע אן דיא רעגיערונג אין דיעזער זאכע איינע אינטערפעללאציאָן, אויף וועלכע פערגעסטערן דרייא מיניסטער אנטוואָרטעטען:

מיניסטערפּראַזידענט טיסא זאגטע אונטער אנדערעם: יעדעס איינצעלנע מיטגליעד דער געריכטסקאָממיססיאָן איזט געוויסס זיינער איבערצייגונג געפאָלגט. דיעזע זאה קיינען מיססברויך אונד האט דיא וואהל אלס געזעטצליך בעפונדען. מיניסטער גראף סעטשעני איזט וועגען קראנקהייט אבוועזענד; אבער איך קאנן אין זיינעם נאמען זא פיעל זאגען, דאסס ער געוויסס ניכט דעסוועגען אויף דאס מאנדאט פערציכטען אונד דיא מאַיאָריטאט דער קאָממיססיאָן ניכט שטראפען ווירד, אום נור דען ביישפאלל דעס העררן אבגעאָרדנעטען אטוואש צו געווינגען.

עס אנטוואָרטעטען דאנן נאָך דיא מיניסטער ארציא אונד פאַביני. אטוואש ערוויעדערטע אונד פאָדערטע דיא וויעדערהאלטען אנטוואָרטען דער מיניסטער הערים. שליעסליך זאגטע אטוואש: עס קאָננען פאללע פאָרקאָממען, וואָ אללע בעהערדען דעס לאנדעס, פאָן פארטייא-לייידענשאפט געהינדערט, דאס פערלעטצטע אפפענטליכע רעכט ניכט הערשטעללען קאָננען. אבער עס מוסס אים לאנדע איינען מאנן געבען, דער אלס פיהרער דער רעגיערונג אונד דער מאַיאָריטאט דיא גאראנציע ביעטעט, דאסס זיך אויך דיא אָפּפּאָזיציאָן מיט איהרען געקראנקטען רעכטען אן איהן ווענדען קאָננע. איין זאלכער מאנן וואר דעאק. וועגען דעס יעטציגען מיניסטערפּראַזידענטען אבער קאנן דאס לאנד צו גרונדע געהען: וואָ עס זיך פיר איהן אום איינע איינציגע וואהלערשטיממע האנדעלט, האבען זאממטליכע מאראלישען אינטערעססען פאר איהם קיין געוויכט!

טיסא זאגטע היערויף, דאסס ער מיט אטוואש איבער דאס זיטטליכע געפיהל ניכט שטרייטען וואללע, דאסס ער אבער דעססען אנשולדיגונג אלס אונבעגרינדעט בעצייכנען מיססע. דיא צוקונפט ווערדע דאריבער אורטהיילען, אב ער (טיסא) דעם מאראלישען זינן געפאָלגט זייא אונד אב ער דער פערפאססונג ניכט גראָססערע דיענסטע ערוויעזען האבע, אלס זיינע געגנער.

בליקקט אונד אין מינסק טראט ער צום ערסטען מאל פֿאַר דען טרויא-אלטאר. דאָך באלד נאָך דער טרויאונג פֿערליעסס ער זיינע יונגע געמאהלין, מיט דערען מיטגיפֿט ער נאָך אָדעססא צוריקקעהרטע. היער הייראטהעטע ער צום צווייטען מאל; אבער אויך דיזע עהע פֿעססעלטע איהן ניכט לאַנגע. ער גינג נאָך וואַרשויא, וואָ ער זיך אום דיא האנד איינעס שאָנען מאַדכענס איים וואָהלהאבענדער יידישער פֿאמיליע בעוואַרב, אונד צוואר אונטער דעם אָבען אנגעפֿיהרטען נאמען פרומקין. ער הייראטהעטע דאס מאַדכען, ליעסס זיא דאַנן אין שטיך אונד גינג נאָך קאַמענעץ-פּאָדאָלסקי, וואָ ער אונטער דעם נאמען גאָרדיטשעווי דיא טאָכטער איינעס רייכען גרונדבעזיטצערס היימפֿיהרטע. אויך דיזע ליעסס ער זיטצען אונד ער הייראטהעטע נאָך צווייאמאל אין רוססלאנד. אלס ער ענדליך זיינע פֿרוכטבארע טהאַטיגקייט פֿאָן רוססלאנד נאָך אַסטערייך פֿערלעגען וואָללטע, פֿיעל ער אין דיא הענדע דער פּאָליציא. דיזע פֿערהאַפֿטעטע איהן, אלס ער געראדע אין וויען זיין עהעגליקק צום זיעבענטענמאל פּראָבירטע. יעטצט זיטצט דער וויבערהעלד באַראָן אים קיהלען, וואָ ער אונגעשטאָרט איבער זיינען אבטען הייראטספּלאַן נאַכדענקען קאַנן.

אויס דעם געריכטסזאאל.

איין אנשייכעמיטיגער מיליטאַר-בעפֿרייאונגס-שווינדלער.

פֿאַר דעם געריכטסהאָפֿע אין לינץ בעגאַנן פֿאַרגעסטערן דיא שלוסספֿערהאנדלונג געגען דען 35 יאהרע אלטען אַגיטאַטאָר האַנס קירכמאיר, וועלכער זיך צום פֿיהרער דער בויערן אבעראַסטערייכס אויפֿוואַרף אונד דיזע אונבעפֿאַנגענען לייטכען מיט זיינען אנטיסעמיטישען רעדען אונד שריפֿטען געגען דיא יודען העטצטע. אבער דעססוועגען וואַרע ער ניכט פֿערהאַפֿטעט וואָרדען. ערסט אלס זיך דער וואהרע צוועקק זיינער אגיטאציאָן צייגטע, ערסט אלס זיך העראויססטעללטע, דאסס דער אייפֿריגע אנטיסעמיט, דער דאס גאַנצע יודענטהום אלס איין בעטריגערישעס פֿאָלק הינשטעללטע, דיא אונוויססענהייט דער בויערן דאַצו בענוטצטע, אום איהרע טאַשען צו לעערען אונד זיינע אייגענען צו פֿיללען, שריטט דיא בעהאָרדע איין.

דיא אנקלאַגע וויישט דעם פֿיר אונשולדיג זיך ערקלאָרענדען קירכמאיר ניכט וועניגער אלס 26 בעטרוגספֿעראיבונגען נאָך: וואהרליך, אויך פֿיר איינען אנטיסעמיטען צו פֿיעל; דא איהן נון דיא שטאאטסאנוואַלטשאַפֿט שאָן איינמאל ביים שאָפֿפֿע האט, קלאַגט זיא איהן אויך וועגען פֿערגעהענס דער אויפֿוויגעלונג אן. דער שווערפּונקט דער אנקלאַגע ריכטעט זיך אבער דאַרויף, דאסס קירכמאיר פֿערשיעדענען בויערן געלד ענטלאָקקטע אונטער דער פֿאַלשען פֿאָרשפּיעגעלונג, ער קאָננע דורך זיינע איינפֿלוססרייכע בעקאַנטשאַפֿט אין האָהערען קרייזען מיליטאַר-בעפֿרייאונגען, בעאורלויבונגען, גינסטיגע פּראָצעסס-ענטשיידונגען, שטראַפֿנאַכזיכטען, בעגנאַדיגונגען, קאָנצעססיאָנספֿערלייהונגען, אונד וויייסס דער הימעל וואס אללעס נאָך ערווירקען.

דעם פֿינפֿציג באָגען שטארקען אנקלאַגע-אקטע ענטנעהמען וויר פֿאָלגענדע פֿאַללע:

אים יאהרע 1886 ערשיען קירכמאיר ביי איינעם געוויססען יאָזעף וויינבערגער אין פֿראַם, וועלכער איינע פֿאָרדערונג אן איינע פֿירמא האטטע אונד פֿערשפּראַך, דיא זאַכע שנעלל צו אָרדנען מיט הילפֿע איינעס איהם בעפֿריינדעטען אָבערלאַנדעסגעריכטסראַטהעס. פֿיר דעססען מיהע ער 200 גולדען פֿערלאַנגטע אונד ערהיעלט. דענזעלבען שווינדעל פֿעראיבטע ער אן מיכאעל אייבעלבערגער, וועלכעם ער 1912 פֿל. ענטלאָקקטע, נאַכדעם ער איהן נאָך וויען בראַכטע אונד איהן יעמאַנדעם פֿאָרשטעללטע, וועלכער דער אָבערלאַנדעסגעריכטסראַטה האַטטע זיין זאָללען. צווייטויזענד גולדען בעקאַם ער פֿאָם עהעפּאאר האיבל, וועלכעם ער "דירעקט מיט דעם קאיזער צוזאַממענצופֿיהרען פֿערשפּראַך. 850 גולדען ערהיעלט ער פֿאָם ביירגוטסבעזיטצער יאָהאַנן ראַמפּאַנגער, וועלכער צו 5 מאָנאַטען אררעסט פֿעראורטהיילט וואָרדען וואר. קירכמאיר פֿערשפּראַך איהם גאַנצליכע נאַכזיכט דער שטראַפֿע דורך זיינע צווייא פֿריינדע, וועלכע מיט דעם מאָנאַרכען אינטים זיין אָ. ז. וו.

וואס דיא מיליטאַרבעפֿרייאונגס-שווינדעלייען קירכמאיר'ס בעטריפֿפֿט, צאהלט דיא אנקלאַגע פֿיעלע פֿאַללע אויף. אין דענען דער אנגעקלאַגטע אללעם אין אללעם נאָהעצו צוואַנציגטויזענד גולדען איינקאַססירטע, אָהנע אויך נור איינעם איינציגען דער בעטראָגענען צור בעפֿרייאונג פֿאָם מיליטאַר פֿערהאָלפֿען צו האבען.

ווי וויט דיא פֿרעכהייט קירכמאיר'ס גינג, בעוויזט פֿאָלגענדער פֿאַלל: אים יאהרע 1887 ערצאָהלטע ער דען בויערסזאָהנען פֿראַנץ אונד געאָרג ווינמייער, ער האבע זעלבסט מיט דעם קאַיזער געשפּראָכען, דער מאָנאַרך האבע איהם געזאַגט: "מאַן מוסס דיא בויערנזאָהנע פֿאָם מיליטאַר לאָזבעדינגען, דא דיא בויערן אָהנעהין זעהר בעלאסטעט זינד." קירכמאיר ענטלאָקקטע דיזען ביידען בויערסזאָהנען דען בעטראַג פֿאָן 600 פֿל. פֿיר דען "שטאבסארצט" אונד פֿיר אנדערע, ביי דער מיליטאַרבעפֿרייאונג "מאַססגעבענדע פּערזאָנליכקייטען."

קירכמאיר פֿערטהיידיגט זיך דאָהין, דאסס ער דאס געלד פֿאָן דען "פּאַרטייען" נור אלס דאַרלעהען גענאָממען האבע, וואָפֿיר ער איהנען ווירקליך (?) ביי האָכגעשטעללטען פּערזאָנליכקייטען גענוטצט. דיזע פּערזאָנליכקייטען קאָננע ער ניכט מיט נאמען נעננען, אום דיזעלבען ניכט צו קאָמפּראָמיטטירען. ער האבע ניעמאַנדען שאַדיגען וואָללען אונד זיין פֿערמאָגען זייא אויפֿגעריבען, אום אללע זיינע שולדען צו דעקקען.

— וועגען פֿערזאַכליכער טאָדטונג. —

דיא קאָניגליכע קוריע האט געסטערן ענדגילטיג דאס ערסטריכטערליכע אורטהייל בעשטאַטיגט, וועלכעס איבער דען דעעשער אינזאַססען סעפּשי וועגען פֿערזאַכליכער טאָדטונג דעם בודאַפּעסטער קויפֿמאַננעס זיגמונד ווייסס איינע צוואָלפֿיאָהריגע צוכטהויזשטראַפֿע פֿערהאַנגט האטטע. אלעקסיוס סעפּשי האט בעקאַנטליך אים סעפּטעמבער 1885 דען בודאַפּעסטער יידישען גראָססהאַנדלער זיגמונד ווייסס אונטער דער פֿאָרשפּיעגעלונג נאָך דעעש געלאָקקט, דאסס אין דער נאָהע וואָללע זעהר ביללינ צו קויפֿען זייא. אויף דעם וועגע פֿאָן דעעש נאָך נאַדי-באַניא וואורדע ווייסס אים וואַגען ערשאָססען אויפֿגעפֿונדען. דער קאָניגל. געריכטסהאָף פֿאָן סאטמאַר-נעמעטי פֿעראורטהיילטע סעפּשי וועגען בעטרוגעס אונד וועגען פֿאַהרלאַססיגער טאָדטונג צו 5 יאהרען קערקערס. דיא קאָניגל. טאַפֿעל אָרדנעטע איינע נייע אונטערזוכונג אן, אונד אין דער נאַכמאַלס שטאַטטגעפֿונדענען שלוסספֿערהאנדלונג וואורדע סעפּשי אין ערסטער אינשטאַנץ צו 12 יאהרען צוכטהויז פֿעראורטהיילט. דיא קאָניגל. טאַפֿעל אלס צווייטע אינשטאַנץ פֿאַנד יעדאָך דען טהאטבעשטאַנד ניכט פֿיר הינלאַנגליך ערוויעזען אונד שפּראַך דען אנגעקלאַגטען פֿרייא. געסטערן האט יעדאָך דיא קאָניגליכע קוריע דאס צווייטע אורטהייל דער ערסטען אינשטאַנץ (אלזא 12 יאהרע צוכטהויז) בעשטאַטיגט.

פּרענומעראַציאָנס-איינלאַדונג.

וויר ערזוכען אונזערע געעהרטען פּרענומעראַנטען, דיערען פּרענומעראַציאָנס-טערמין אם 15-טען דעצעמבער צו ענדע געהט (וואס נאַמענטליך אויף איהרער "אדרעסס-שלייפֿע" אנגעצייגט איזט), איהרע פּרענומעראַציאָן גיטיגסט צו ערנייערן, דאמיט דיא ווייטערע פֿערזענדונג דער בלאַטטער קיינע שטאָרונג ערלייַדע. —

וויר ערזוכען אונזערע געעהרטען פּרענומעראַנטען אונד פֿריינדע, זיך מיט איהרען צושריפֿטען דירעקט אן אונזערע רעדאַקציאָן צו ווענדען.

אויך ביטטען וויר, דיא אדרעססע דייטליך ווי פֿאָלגט אנצוגעבען:

יידישע פּעסטער צייטונג

וואַיטצנער-רינג נומ' 3, בודאַפּעסט.

Jüdische Pester Zeitung

Waitzner-Ring Nr. 3.

געשאַפֿטסבעריכט.

געטריידע-געשאַפֿט. ווייצען וואר געסטערן וועניג צו מארקטע געבראַכט, דיא קויפֿלוסט וואר שוואַך — פּרייזע וואַרען — קר. האַהער.

ווייצען, טהייס: 200 מעטער' 80,5 קילאָגראַמם 7.30 גור., 100 מעטערצ' 80.5 קילא 7.35 גור., 100 מטרצ. 80' קילא 7,20 גיר. 500 מעטערצענ 80 קילא 7.20 גולד., מעטער-באַרען 200 מעטערצענ' 80 קילא' 7.25 גולד., — 100 מעטער-צענטנער 79,6 קילא 7.25 גולדען, 100 מטצ. 79.4 קילא 7.25 גול. 100 מטרצ' 78.8 קילא' 7.20 גולדען. — באַטשקאַער 2000 מעטערצ' 77 קילא 7.05 גולדען סערבישער 3000 מעטער-צענ' 77 קילא 6.55 גור., — (אללעס פּער 3 מאָנאַטע.)

קאָרן 5,45 — 5.55 גור.

גערסטע, פֿוטטער-וואַארע 5,20 — 5,40 גור., מאַלץ 6,90 — 7,60 גולד.

קוקורוץ 6,05—6,12 גור.

האַפֿער. 5 10 — 5 25 גול.

דיא אמטליכען געטריידע-נאָטירונגען דער היעזיגען קאָרנהאַללע זינד: ווייצען:

קוואַל.	באַטשקאַער:	עסטמער-באַנער:	טהייס:
	fl.kr. fl.kr.	fl.kr. fl.kr.	fl.kr fl.kr.
78 קילא	6.95—7 —	6 70—6.75	6.59—7,—
79 "	7.05—7.10	6.80—7.85	7,05—7,10
80 "	7.10—7.15	6.95—7.—	7.10—7.15
81 "	7.15—7.20	.— .—	715—7.20
— "	.— .—	.— — .—	— — .—

טערמינע-געשעפֿט. ווייצען פּער פֿריה-יאהר 7,33 — 7,35 גר. האַפֿער פּער פֿריה-יאהר 5,59 — 5,61 גור. קוקורוץ פּער מאי-יוני 1888, 5.83—5.85 גולד.

רעפּס (קאָהל) פּער סעפּטעמבער-אָקטאָבער 1888 10 80 — 12. גולד.

שפּיריטוס. נייע מעטהאָדע, אים קליינען 25.75 פֿר. אים גראָססען 25,25 גולד. אלטע מעטהאָדע, פּרעססהעפֿע שפּיריטוס 27.25—28. גול. אללעס פּער 10,000 ליטער-פּראָצ.

פּרעססבורגער שלאַכטפֿיעהמאַרקט. דער אויפֿטריעב אויף דעם פּרעססבורגער פֿיעהמאַרקט פֿאָם 12. ד. מ. בעטרוג 1228 שטיק, דאַפֿאָן וואַרען 1100 אונגאַרישע, 143 דייטשע אונד 65 גאַליציישע. דיא פּרייזע וואַרען: אונגאַרישע 52.—59,50 גולד. דייטשע 54 — 62, גולד אונד גאַליציישע — גול. (אללעס פּער 100 קילא.)

וויענער פּרייזע.

ווייצען פּער מאַי-יוני 7.67—7.72 גולד. פּער פֿריה-יאהר 1888, 7,60—7 65 גול.

קאָרן אונגאַרישער 71—73 קילא 6,10 6,20 גור.

קוקורוץ אונג. 6·05 7,05 גולדען.

האַפֿער אונגאַרישער 5,50 — 5.65 גולדען פּער מעטער-צענטנער.

ריבאָל 30 —30,50 גולד. פּער מטרצ.

שפּיריטוס 25,50—25,87 גולד. פּער 10000 ליטער פּראָצענט.

וויענער שלאַכטפֿיעהמאַרקט

דער אויפֿטריעב אויף דעם וויענער שלאַכט-פֿיעהמאַרקט אם 12-טען ד. מ. בעטרוג 2814 שטיק. דאַפֿאָן וואַרען 1023 אונגאַרישע, 676 פּאָלנישע אונד 1214 דייטשע. דיא פּרייזע שטעללטען זיך פּער 100 קילאָגראַמם: אונגאַרישע מאַסטאָכסען 49 — 50. גולד. פּאָלנישע 48. — 57, גולד. אונד דייטשע 46. — 62 גולד.

הערויסגעבער אונד פֿעראַנטוואָרטליכער רעדאַקטאָר

מ. סאַבאָלטשי.

Eigenthümer : Witwe M. REIS. Herausgeber und verantwortlicher Redacteur : M. SZABOLCSI. Budapest, Druck von Sam. Markus. Andrassystrasse Nr. 12.

פריידע דיינעם מוטטערהערצענס זיין, אונד איהר, ליעבע קינדער, ערלייכטערט איירער מוטטער דיעזע שווערע אויפגאבע דורך איירע צאַרטליכע ליעבע, דורך איירען געהאָרזאם. אונד דיר, פערוויטטוועטע גרייזען מוטטער, דיא דוא ניכט גלייבטעסט, דאסס דוא אים פעראיינע מיט דיינעם פאָראנגעגאנגענען גאטטען דיעזען וואקקערען זאָהן דאָרט פינדען ווערדעסט, וואָ דוא באלד איינצעהען ווירסט, דיר בלייבט אלס טראָסט נור דיא האָפפנונג דעם באלדיגען וויעדערזעהענס. דאָך איך רעדע ניכט מעהר; היער דאַרף קיין מענש, היער דאַרף נור גאָטט רעדען." — דער בישאָף שלאָסס מיט איינעם געבעט.

*) (יוגענד פערברייטונג פאַלשער נאכריכטען) שטאנד געסטערן אין בערלין דער שפּראכלעהרער זילבערשטיין אנגעקלאגט. ער ווארדע בעשולדיגט, אנפאנגס נאָוועמבער דיא פאלשע נאכריכט פאָם טאָדע דעם קאיזערס ווילהעלם פערברייטעט צו האבען. דא איהם דיעס ניכט נאכגעוויעזען ווערדען קאָנטע, מוססטע ער פריינעשפראָכען ווערדען.

*) (פאָם טעמפעלבויא־קאָמיטע) דער איזר. קולטוסגעמיינדע אין גראַץ ווערדען וויר ערזוכט, בעקאננטצוגעבען, דאסס דיא ציעהונג דער גראַצער טעמפעלבויא־עפפעקטען־לאָטטעריע אונווידערופליך אם 31־טען ד. מ. שטאטטפינדעט.

*) (איין אנטיסעמיטישער מיליטארבעפרייאונגסשווינדלער.) דער פּראָצעסס געגען האנס קירכמאיר אין לינץ נעהט זיינעם שלוססע ענטגעגען. דער גראָססטע טהייל דער צייגען זאגט אים זינגע דער אנקלאגע בעלאסטענד אויס.

אויס אמעריקא.*)

אין סאן־פראַנציסקאָ לעבען 22,000 איזראעליטען. אונטער דען יידישען קויפלייטען זינד פיעלע מיללאָנאַרע, אונד איינע גראָססע צאהל איזט וואָהלהאבענד. זיא געבען פיעלען טויזענדען בעשעפטיגונג אין איהרען פאבריקען. פיעלע פאָן דען יודען זינד קליינקראָמער, פיעלע אנדערע וויעדער געשיקקטע האנדווערקער אונד ארבייטער. יידישע פעדלאר־בייטער גיבט עס נור וועניגע אים שטאאטע קאַליפאָרניען, אבער אין אָרעגאָן עקזיסטירט איינע בליהענדע יידישע אקקערבוי־קאָלאָניע. אין דען פעראיינינטען שטאאטען נאָרדאמעריקאַ'ס זינד פיעלע זאָלכע יידישע קאָלאָניען צערשטרייט.

אין סאן־פראַנציסקאָ פראַקטיצירען 20 יידישע אַרצטע, פאָן וועלכען מעהרערע צו דען רענאָמירטעסטען צאָהלען. אללע זינד זיא גוט זיטואירט. ווייטער לעבען היער 40 יידישע אדוואָקאטען, פאָן דענען יעדאָך נור וועניגע איינען בעדייטענדען רוף זיך ערווארבען. אויף דעם געביעטע דער ליטעראַטור, בעזאָנדערס דער טאגעס־פּרעססע, זינד זעהר פיעלע יודען טהאָטיג. דא זיא שאַרפע בעאָבאכטער זינד, ווערדען זיא אלס רייזע־קאָררעספאָנדענטען זעהר געשאָטצט אונד בייא דען גראָססטען צייטונגען אנגעשטעללט. אין דער טהעאטערוועלט פאָן סאן־פראַנציסקאָ איזט דער יודע איינע מאכט. דיא שוישפּיעלער האָרט מאן זעהר אָפט זאגען: "אָהנע דיא גראָססמיטהיגע אונטערשטיטצונג דער יודען ווירדע מאן בייא אונז ניע אָדער קוים איינמאל איינע גוטע טראַגאָדיע אָדער איינע בעריהמטע אָפּער צו זעהען בעקאָממען!"

אלס באנקיערס זינד היער דיא יודען אויסגעצייכנעט, אונד צו איהרער עהרע זייא עס געזאגט, דאסס וואָהרענד דעם גראָססען "קראַכס", וואָ זאָ פיעלע באנקיערס באנקעראָטט וואורדען, היער קיין איינציגעס יידישעס באנקהויז געשלאָססען וואורדע.

פיער יידישע צייטונגען עקזיסטירען היער: צוויא אָרטהאָדאָקסע אונד צוויא פאָרטשריטטליכע.

אונד נון צו דען זינאַגאָגען: דיא זינאַגאָגע "עמנואל" צאָהלט 400 בעלי בתים, דיא צו דען רעפאָרמערן געהאָרען. איהרע ראבבינער זינד דיא דאָקטאָרען עלקאן קאהן אונד דר. יאַקאָב פאַרזאַנגער. דיא שבת־שולע דיעזער זינאַגאָגע ווירד פאָן 325 קינדערן בעזוכט. — דיא קאָנזערוואַטיווע געמיינדע "אוהבי שלום" מיט איהרעם חזן מייערזאָהן האט הונדערט בעלי בתים אונד איינע פאָן 150 קינדערן בעזוכטע שבת־שולע. — דיא אָרטהאָדאָקסע געמיינדע "בית ישראל" האט דען דר. מעססינג צום ראבבינער, צאָהלט 250 בעלי בתים, אונד איהרע שבת־שולע ווירד פאָן 200 קינדערן בעזוכט. — אן דער שפּיטצע דער אָרטהאָדאָקסען געמיינדע "שארית ישראל" שטעהט העררן ראבבינער דר. פאַלק; איהר חזן איזט העררן לוקסעמבורג. זיא צאָהלט 300 מיטגליעדער אונד איהרע שבת־שולע ווירד פאָן 225 שילערן בעזוכט. — דיא געמיינדע "בית מנחם" איזט עבענפאללס אָרטהאָדאָקס, האט 200 מיטגליעדער, איהר ראבבינער איזט רבי יוסף ווילזער, אונד איהרע שבת־שולע ווירד פאָן הונדערט קינדערן בעזוכט. שליעססליך איזט נאָך צו פערצייכנען, דיא אָרטהאָדאָקסע געמיינדע "נוה צדק" מיט העררן ראבבינער יוסף העללער, וועלכע 50 בעלי בתים האט.

דיא יודען קאליפאָרניענס בעטהייליגען זיך זעהר לעבהאַפט אן דען וואָהלטהאָטיגקייטס־פעראיינען אונד אנשטאלטען, וועלכע פאָן איהנען אין גראָססמיטהיגסטער וויזע אונטערשטיטצט ווערדען. יעדער יודע פאָן בעדייטונג איזט מיטגליעד איינער געהיימען וואָהלטהאָטיגקייטס־געזעללשאַפט. איינע זאָלכע איזט דער עכט יידישע פעראיין "בני ברית", וועלכער 2250 מיטגליעדער צאָהלט אונד פאָלגענדעס בעצוועקקט: בילדונג דעס גייסטעס, געגענזייטיגעס וואָהלטהון אונד פאָרדערונג דעס געזעלליגען לעבענס. אויך דיא געהיימע געזעללשאַפט "קשר של ברזל" האט פיעלע מיטגליעדער.

דיא היעזיגען יודען האשען דורכאויס ניכט נאָך אָמטערן, דעננאָך ווערדען פיעלע מיט זאָלכען בעטרויט, אונד יעדער יודע מאכט זיינעם אמטע אללע עהרע.

דיא יודען זינד דער רעגיערונג טרייא, מאָסיג אים געניססע, וואָהלטהאָטיג; אן בילדונג אונד פאַטריאָטיסמוס שטעהען זיא קיינער נאַציאָנאַליטאָט נאָך. דורך איהר בענעהמען פלאָססען זיא איהרען מיטבירגערן אכטונג איין אונד זיא שטעהען האָך אין דער אָפפענטליכען מיינונג.

*) העררן דר. ג. פריעדלאנדער אין רעגעש פערדאנקען וויר נאכשטעהענדען אויפזאטץ, וועלכען ער אויס דעם ענגלישען, אויס איינער פאָן איינעם ניכט־יודען רעדיגירטען אמעריקאנישען צייטונג פיר אונז צו איבערזעטצען דיא גיטע האטטע.

איינע שאָנע חנוכה־פייער.

אויס גראָססוואַרדיין ווירד אונז מיטגעטהיילט: אין דער שולע דער היעזיגען אָרטהאָדאָקסען יידישען געמיינדע פאנד אם פאָראבענד דעס ערסטען חנוכה־טאגעס איינע ערהעבענדע חנוכה־פייער שטאטט, צו וועלכער אויססער דעם געזאממטען לעהרקאָרפער אויך דער געמיינדע־פּראָזעס העררן אוללמאנן, דער שולפּראָזעס העררן ראָז, פיעלע מיטגליעדער דער שולקאָמיססיאָן אונד צאהלרייכע גאָסטע ערשיענען וואַרען. נאָך דעם מעריב־געבעטע צינדעטע איין שילער דער פינפטען קלאססע דאס חנוכה־ליכט אן, וואָראויף דיא צאָגלינגע אונטער לייטונג דעם לעהרערס העררן פפייפער "מעוז צור" אין מוסטערהאַפטער וויזע זאנגען. היעראויף דעקלאַמירטע איין שילער דער פינפטען קלאססע דאס איינעם צו דיעזער געלעגענהייט פאָם דירעקטאָר דיעזער שולע (צוגלייך רעליגיאָנספּראָפעססאָר אן דען גראָססוואַרדיינער מיטטעלשולען), העררן י. נאַבעל, פערפאססטע העבראַאישע געדיכט, וועלכעס וויר וויטער אונטען וויעדערגעבען. זאָוואָהל דער דעקלאַמירענדע, אלס דער פערפאססער וואורדען מיט בייפאלל איבערשיטטעט. העררן דירעקטאָר

נעאָרג האטטע זיין קוואַרטיער ערייכט: איין צעלט, וועלכעס ער מיט איינינען קאמעראדען בעוואָהנטע. ערלייכטערט אטהמעטע ער אויף, אלס ער זיך אללײן פיהלטע אין דעם פאָם דאָממערליכט שוואַך ערהעללטען ראומע. ער שריטט דעם ווינקעל צו, וואָ זיין איינפאכעס לאגער זיך בעפאנד. פאָר דעמזעלבען שטאנד איין קליינעס האָלצטישכען, אין וועלכעס דער "איינאונדצוואַנציגסטע" זיינע ביכער, שרייבצייג אונד פּאַפּיער ליעגען האטטע. היער האטטע ער מאנכע האלבע נאכט שטודירענד צוגעבראכט.

וויא איין טאָדטמידער וואַרף זיך נעאָרג יעטצט אויף דאס האַרטע לאגער. ער שמאַרטע פאָר זיך הין; איין פורכטבארער שטורם האטטע זיין איננערעס אויפגעריטטעלט. באלד פיהר ער עמפּאָר, אלס וואָללטע ער פאָרטאיילען, באלד זאנק ער שלאַפף וויא געלאָהמט צוריקק. טיעף אויפזייפצענד, בעדעקקטע ער צוליעטצט זיין געזיכט מיט ביידען האָנדען.

נאָך איינער לאנגען וויילע וואר ער וויעדער רוהיג געוואָרדען. ער ערהאָב זיך, נאָהם איינינע באָגען פּאַפּיער אונד בעגאנן צו שרייבען. נאכדעם ער דאס שרייבען פאָללענדעט האטטע, פערזיעגעלטע ער דאַסועלבע אונד שטעקקטע עס צו זיך.

ראַש וואַרען דיא שטונדען דאַהין געאיילט אונד דיא צייט ריקקטע העראַן, דא ער זיך אין דאס צעלט דעם קורפירסטען בעגעבען מוססטע. נאכדעם ער זיך דורך שפּייזע אונד טראַנק געשטאַרקט האטטע, היללטע ער זיך אין דען מאַנטעל, פערליעס צור בעשטיממטען צייט זיין קוואַרטיער אונד שריטט לאַנגזאם דעם צעלטע דעם קורפירסטען פריעדריך ווילהעלם צו.

דאָרט אנגעקאָממען, ליעסס דיא שילדוואַכע איהן, וויא יעדען אנדערען, פריי פּאַססירען; אבער זאָפאָרט אויף דער שוועללע דעס איינגאנגעס עמפּפינג יעדען איין אָפפיציער, דער דען איינטרעטענדען נאָך דעם נאַמען פראַגטע, דיעזען דאנן מיט איינער ליסטע פערגליך אונד היעראויף דען אנגעקאָממענען אין איינען גראָססערען ראום פיהרטע, דער צור אויפנאַהמע דער פערזאממלונג בעשטיממט וואַר.

אין דער מיטטע דעס צעלטגעמאכעס, וועלכעס פאָן איינינען אין אייזערנען בעפעסטיגטען וואַכספאַקקעלן ערהעללט וואַר, שטאנד איינע טאַפעל, אויף וועלכער זיך מעהרערע פלאַשען בורגונדערוויין בעפאנדען, צור אנפייערונג דעס גייסטעס אונד צור שטאָרקונג דער מוסקעלן. נור איין איינציגער זיטץ שטאנד אם אָבערען ראנדע דער טאַפעל: דער מיט סאַממט געפּאָלסטערטע אונד מיט פערגאָלדעטער קראָנע געשמיקקטע זעססעל, דעססען זיך דער קורפירסט בייא פייערליכען געלעגענהייטען צו בעדיענען פּפלעגטע. אויף דיעזעם פּלאַטצע דער טאַפעל שטאנד אויך איין גאָלדענער בעכער, איין מייסטערווערק דער גאָלדשמידע־קונסט.

נייגצעהן קראַפטיגע מאננעסגעשטאלטען שטאנדען היער, אללע טרוגען זיא דיא בראַנדענבורגישע אוניפאָרם; דאַרונטער אויך עלימאר אונד נעאָרג.

ווירדעפאָלל בעטראַט יעטצט קורפירסט פריעדריך ווילהעלם, אין געזעללשאַפט דעס קאַנצלערס פ. רוידניטץ, דען ראום. דער הערישער וואַר אין קריעגערישעם שמוקק, אן זיינער זייטע פונקעלטע דאס שלאכטשווערט אים גלאַנץ דער פאַקקעלן. אללעס נייגטע זיך ביים איינטריטט דעס העררשערס, דער יעדעם איינצעלנען פריינדליך אינס אויגע בליקקטע.

אלס דער קורפירסט בייא עלימאר אנקאם, שפּראך ער צום פאַטער דעססעלבען: "עס איזט אייער זאָהן, איין רוידניטץ, איך דאַרף אויף איהן צאָהלען."

דאנן וואַנדטע זיך דער הערישער אן נעאָרג מיט דען וואָרטען: "דוא, מיין פריינד, ביזט דער "איינאונדצוואַנציגסטע," וויא איהן דיא ליסטע נעננט: איך האבע פיעל גוטעס פאָן דיר געהאָרט; דיא וואָהרהייט זאָלל היינטע זיך בעוואָהרען."

"אונד נון," פוהר דער קורפירסט, אן אללע געווענדעט, פאָרט, "זאָללט איהר וואַקקערען שטרייטער דיא אורזאכע איירעס היעהערזיינס ערפאַהרען. זייד איהר דיא פאָם העלדענגייסט אונזערער אהנען בעזעעלטען מאַננער, דיא איך ערוואַרטע, זאָ ווערדעט איהר אויך ווענן דיא אויספיהרונג מיסגליקען זאָללטע, דיעיעניגען פּרייזען, דער דען פּלאַן ערזאָננען, וועלכער זיינען קאַמעראַדען זאָ האָהען מאַרדעסמוטה צוטרויטע. איהר, מיינע טאַפּפערסטען קריעגער, זאָללט מיר דעמסין עראָבערן — נאָך אין דיעזער נאכט!"

איינע לייזע בעוועגונג גינג דורך דיא פערזאממעלטען קריעגער. איין הויך דער בעגייסטערונג, דיא יעדען פּולז ראַשער שלאגען, יעדעס אויגע פייעריגער גלאַנצען ליעסס. אללעס דראַנגטע זיך נאָהער הערא, אום דאס וויייטערע צו האָרען.

(פאָרטזעטצונג פאָלגט.)

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

*(איבער דאס בעפינדען דעס דייטשען קראנפרינצען) לויפען נייערדינגס בעזארגניססערערגענדע נאכריכטען איין. פראפעססער מאקענציע ווארדע טעלעגראפיש פאן לאנדאן נאך סאן-רעמא בערופען. עס הייססט, דאסס זיך אים האלזע דעס האהען פאציענטען איינע נייע גראססערע געשוואולסט צייגע.

*(פירסט ביסמארק) בעפינדעט זיך בעססער. דיא נאכריכטען איבער זיין בעפינדען לויטען בערוהיגענד. אין בערלין איזט מאן דער אנזיכט, דאסס דער שלאגאנפאלל דער געמיטהס-איינפרעגונג דעם קאנצלערס וואהרענד דעם צארענבעזוכעס צוצושרייבען זייא.

*(פרינץ ווילהעלם אונד האפפרעדיגער שטאקקער.) דער אנטיסעמיטישע האפפרעדיגער, דער אן דעם פרינצען ווילהעלם איינען פראטעקטאר פאנד, שיינט צו פריה געיובעלט צו האבען. דיא "נארדדייטשע אללג. צייטונג" ועטצט איהרע אנגריפפע געגען דיא "כריסטליך-זאציאלען אנטיסעמיטען" אוננעשוואכט פארט, פאן דענען דיעזעס ביסמארקישע בלאטט זאגט, דאסס זיא דען נאמען איינער פאליטישען פארטייא גאר ניכט פערדיענען. "דיא פריעדליעבענדע מעהרהייט — הייססט עס אין דעם בלאטטע — זאללטע זיך דיא אנטיסעמיטישען העטצער פאם האלזע שאפפען."

*(צום ערלאס דעם דעשער שטאדטהויפטמאננעס.) העדר פראנץ הארטמאנן איבערמיטטעלט אונז איינע ערקלערונג, אין וועלכער ער זיך דאגעגען פערוואהרט, אלס האטטע ער דען שטאדטהויפטמאנן צום ערלאססע אין אנגעלעגענהייט דעס "שטריימעל" אונד "קאפטאן" איינגעהעטצט. דיעזער ערקלערונג ענטנעהמען וויר פאלגענדעס: אין דעעש וואהנען 180 יידישע פאמיליען. נור אכט ביז צעהן מיטגליעדער דער געמיינדע טראגען שטריימעל אונד קאפטאן. איינע דיעזער הייססקאפפע פאנדען עס פיר גוט, שאארענווייזע אם שבת אונד יו"ט אם הויפטפלאטצע יובעלנד אונד זינגענד הערומצושטרייכען. דיעס ערעגטע דען ארגער איינינגער הערען, וועלכע דען נייא ערנאננטען שטאדטהויפטמאנן אים געהיימען פעראנלאססטען, דאגעגען איינצושרייטען. דער שטאדטהויפטמאנן פאדערטע דיא געמיינדע אויף, אין איהרעם אייגענען ווירקונגס-קרייזע אבהילפע צו שאפפען; דער פארשטאנד זאה זיך היעצו ניכט פעראנלאססט, דא ער עס ניכט אלס זאכע דער געמיינדע בעטראכטעטע, איינינען מיטגליעדערן פארצושרייבען, וויא זיא זיך קליידען וואללען. דיא העררען אים קאפטאן ערשיענען יעדאך אים פעראיינע מיט אייניגען צוגעריייטען, גלייכגעקליידעטען גלויבענסגענאססען אם אפפענטליכען פלאטצע גרופפענווייזע פאר דעם קאפפעהויזע, וואו דער שטאדטהויפטמאנן וואר אונד רעמאנשטרירטען דארט געגען דענזעלבען. ער פערנאהם איינינע יודען, דארונטער העררן דר. פריעדלאנדער אונד אויך איהן (העררן הארטמאנן), דער אויסדריקקליך געגען זיינע איינפערנאהמע אלס מאטריקעלפיהרער אדער געמיינדע-פארשטאנדסמיטגליעד זיך פערוואהרטע אונד נור אלס פריוואטפערזאן זיך אייססערן צו וואללען ערקלארטע. דיא פראגע, אב איין יודע קראפט זיינער רעליגיאן אם שבת שטריימעל אונד קאפטאן טראגען מיססע, פערניינטע ער מיט דער בעמערקונג, דאסס דיעס קיינע נאציאנאל-טראכט זייא, דאסס דיא יודען היטצוטאגע איבערהויפט קיינע נאציאן בילדען אי. ז. וו. "נון", — פראגט העדר הארטמאנן — "וואו איזט היער איינע העטצע צום חילול השם מיינערזייטס?"

*(איין בעקאננטער ביבעלפארשער.) בעניאמין קאנזאלא איזט דיעזער טאגע אין פלארענץ געשטארבען. ער האט מגלת איכה אונד ספר איוב אינס איטאליענישע איבערזעטצט אונד וואר אויך זאנסט וויססענשאפטליך טהאטיג. איין ברודער דעס פערשטארבענען לעבט אין ראם, איזט גלייכפאללס ביבעלפארשער אונד ווארדע פאר איינינען יאהרען פאם נעננענוואהרטינען פאפסט לעא אין אודיענץ עמפפאנגען, דער זיך מיט איהם לאנגערע צייט איבער דיא העבראישע שפראכע אונטערהיעלט.

*(וואהלטהאטיגקייט.) אוס ביסטריטץ שרייבט מאן אונז: "דיא ביידען היעזיגען פעראיינע "מלביש ערומים" אונד "איזר. פרויענפעראיין" ווירקען זעגענסרייך פיר דיא ארמען אהנע אונטערשיעד דער קאנפעססיאן. דער ערסטגענאננטע פעראין פעראנשטאלטעטע אם פערגאנגענען מאנטאג איינע וויינטערבעקליידונג ארמער שולקינדער אהנע אונטערשיעד דעם גלויבענסבעקענטניססעס. דיא יידישען קנאבען ערהיעלטען אויך נייע ארבע כנפות מיט ציצית. העדר ראבבינער הארוויטץ היעלט דאבייא איינע רעדע, וועלכע מיט איינעם זעגען אין העבראישער, דייטשער אונד אונגארישער שפראכע שלאסס. אים נאמען דעם פעראיינעס שפראכען דאנן דיא דאמען יוליע ברעכער אונד מאריע הירש. שול-איינשפעקטאר דר. האוואש אונד דער עוואנגעלישע שטאדטפפארער וויינגארטנער היעלטען עבענפאללס שאנע רעדען. דיא דאמען ברעכער, הירש, היימאנן אונד זענגעניעב האבען פיר דיא ארמען קינדער פיעלע קליידונגסשטיקקע אייגענהאנדיג אנגעפערטיגט, אינדעם זיא 5 וואכען הינדורך איינינע שטונדען טעגליך אין געזעללשאפט ארבייטעטען — דער איזר. פרויענפעראיין פערטהיילט האלץ אן אללע שטאדטישען ארמען.

*(דאס לייכענבעגאנגניסס ליטעראטי'ס.) דעם אבגעארדנעטען פאן מונקאטש, דער אן דען פאלגען דער וואונדען שטארב, דיא איהם זיין שוואגער דר. פאסטעליי אים דועלל בייגעבראכט האטטע, פאנד פארגעסטערן נאכמיטטאגס אונטער איבעראיס צאהלרייכער בעטהיילינונג דעם הויפטשטאדטישען פובליקומס שטאטט. דיא שטאדט מונקאטש האט איינע דעפוטאציאן נאך בודאפעסט צום לייכענבעגאנגניססע ענטזענדעט. דער רעפארמירטע בישאף קארל סאס היעלט איינע טיעף ערגרייפענדע טרויעררעדע, אין וועלכער ער געגען דאס דועלל שפראך אונד פראגטע, אב דען דיא עהרע ניכטס אלס איין בלוטגיעריגער גאטצע זייא, וויא באאל(בעל) אונד מאלאך (מולך)? קאננטע זיא זא ווייט הערא-בזינקען, אום איינע מארדשטיפטערין צו ווערדען צווישען פריינדען, פערוואנדטען, יא פאסט ברידערן? רופען ניכט דיא שטיממען, אפפענען וואונדען: ערוואכע עהרע! געשטאטטע ניכט, דאסס אין דיינעם נאמען שטאטט דעם שווייססעס דער ארבייט בלוט פערגאססען ווערדע!

אן דיא גאטטין דעס פערשטארבענען, וועלכע אין איהרער פערצווייפלונג עס פערזוכט האטטע, זיך צו פערגיפטען, ווענדעטע זיך דער בישאף מיט פאלגענדען וואָרטען: "וויא העלדענמיטהיג, אונגליקקליכע פרייא, דערען זעעלענשטארקע צו שווינדען שיינט, וויל דוא פיהלסט, דאסס דוא דיין גאנצעס לעבענסגליקק מיט דעם פערלארען, דען דוא מעהר אלס דיך געליעבט האסט. ליעבע איהן אויך ווייטער מעהר אלס דיך, וויל ער פאן דיר געגאנגען, אבער ניכט געשטארבען איזט. זוכע ניכט, וואס דיר אם לייכטעסטען וואָרע, דען טאד, דיא פעראייניגונג מיט איהם אים גראבע; זוכע, וואס איהם אם טהייערסטען וואר, וואס ער פאן דיר ערוואַרטעטע, דאסס דוא דיינע קינדער ווירדיג ערציעהעסט. זיעה, וויא זיא שאן זינד, וויא איהם אהנליך, וויא זיא אן דיר האנגען! היטע זיך זא אונד איהרע פערוואיזטהייט דער האבסטע שמערץ דיינעס מיטטערהערצענס, דערצינסט ווערדען זא דיא האכסטע

פעלליעטאן.

איין משומד אונד זיינע נאכקאממען.

(היסטארישע ערצאהלונג.)

(13-טע פארטזעטצונג.)

דער קאנצלער פ. רוידניטץ וואר אם ענדע זיינער ערצאהלונג אנגעלאנגט. "פערגעבענס" — זאגטע ער — "באט איך אללעס אויף, אום איינע שפור דער פערשאללענען אננא צו פינדען. איך קאננטע ניכט איינמאל מיט זיכערהייט ערפאהרען, אב מיין זאהן ווירקליך געשטארבען איזט. אין גיטען ווערקען, אין שטרענגסטער ערפיללונג דעס געבאטעס דער עהרע האפפטע איך בערוהיגונג צו פינדען. ענדליך שיען מיין טרויעריגעס דאזיין איינע ווענדונג צום בעססערן צו נעהמען. מיינע נאטטין יאקאבאא געבאר מיר איינען זאהן — אבער זיא שטארב בייא זיינער געבורט. דיא האפפנונגען, דיא איך אן איהן קניפפטע, ערפיללט ער נור צום געריננסטען טהיילע . . . איך בין פערצייהונג אלט אונד קריפפעלהאפט געוואָרדען . . ."

געריהרט זאגטע געארג: "איך אהנע, וואס אייער מיך עהרענדעס פערטרויען פאן מיר פערלאנגט: בעוואהרט נאטט מיין לעבען, זא זאלל איך עס פערזוכען, פארטצוזעטצען, וואס אייערן בעמיהונגען אונד דעם אייפער דעם פרייען עקבערט ניכט געלונגען איזט. איך וויל עס פערזוכען, נאטט איזט מיין צייגע. איזט עס מיר מארגען, נאך פאללבריאכטער טהאט, נאך פערנאנגט, דאס טאגעסליכט צו זעהען, זא פינדע איך מיך בייא אייך איין, אום מיר נאך נאהערע אויסקונפט צו ערביטטען, דאמיט איך דען ריכטיגען וועג איינשלאגע, אום דאסיעניגע צו ענטדעקקען, וואס אייך דיא רוהע וויעדערגעבען קאנן."

"אללעס זאללסט דוא פערצייכנעט פינדען," ריעף דער קאנצלער. "איין מערקמאל נאך פערנימם יעטצט אוים מיינעם מונדע. אלס האכצייטסגעשענק ערהיעלטען איך אונד אננא פאן איהרער מוטטער איינע אין דער פאמיליע דערזעלבען זייט יאהרהונדערטען פערערבטע קאפזעל פאן שליכטעם גאלד. דער דעקקעל טרוג איינע קורצע העבראישע אינשריפט אונד אין דיא אונטערע זייטע וואר איינע פאן זאננענשטראהלען אומגעבענע קראנע קינסטליך איינגעפינט."

געארג שפראנג פלאטצליך פאן זיינעם זיטצע אויף אונד פרעססטע דיא האנדע אויף זיינע ברוסט, אלס וואללטע ער געוואלטזאם איינען אויפשרייא אונטערדריקקען.

"וואס איזט דיר?" פראגטע דער קאנצלער.

"ניכטס אייער גנאדען," שטאממעלטע דער איינגאונדצוואנציגסטע; "אייער בעריכט האט מיך צו זעהר ערשיטטערט."

ווירקליך זאה דער יינגלינג אויספאללענד בלייך אונד פערשטאָרט אוים.

[illegible] רוידניטץ האטטע זיך האלב פאן זיינעם שטוהל ערהאבען אונד ער שפראך מיט בעבענדער שטיממע: "געארג! דוא ווייססט מעהר, אלס דוא מיר ענטדעקקען וויללסט. יענע קאפזעל איזט דיר ניכט פרעמד —"

מיט אויפביעטונג זיינער גאנצען קראפט האטטע דער יונגע מאנן זיך געזאממעלט; ער וואר נון רוהיג אונד ערנסט וויא אימטער, וועגן אויך נאך זעהר בלייך.

"איהר שפרעכט וואהר," ענטגעגנעטע ער. "מיר איזט עס, אלס מיססטע איך יענע מיר פרעמדע אינשריפט מיט דער פאן זאננענשטראהלען אומגעבענען קראנע אירגענדוואָ פאר יאהרען געזעהען האבען. פיעללייכט טייטע איך מיך אויך. פערגאננט מיר, מיינע געדאנקען צו זאממעלן. מארגען זא גאטט וויל, שטעהע איך אייך וויעדער צור רעדע, זא וויים איך עס קאנן. פיר יעטצט ביטטע איך אייך, ענטלאססעט מיך אין גנאדען."

איינע אררעאנגאנץ דעם קורפירסטען, וועלכע איינע אנטוואָרט ערפאָרדערנדע באטשאפט בראכטע, ערשפארטע דעם יונגען מאננע וויטערע פארשונגען פאן זייטען דעם קאנצלערס. דיעזער ענטליעסס געארג מיט דער מאהנונג, דער אכטען שטונדע ניכט צו פערגעססען.

וויא איין טרונקענער וואנקטע געארג, אלס ער אוים דעם צעלטע דעס העררן פ. רוידניטץ טראט.

IV.

עס וואר שפאט נאכמיטטאג געוואָרדען. אים לאנגער העררשטע רעגעס קריעגערישעס לעבען. ארדאננאנצען איילטען צו ראסס אונד צו פוסס הין אונד וויעדער. מאן האָרטע טראממעלשלאג, טראמפעטענזיגנאלע ערטאָנטען היער אונד דאָרט, אונד דורך באָרען ציטטערטע אונטער דער לאסט דער אויפפאהרענדען קאנאנען.

"עס גילט איינען שטורם אויף רעמטין אין דיעזער טאנאכט," האָרטע געארג, וואָהין ער זיך וואנדטע.

מיניסטער טרעפאָרט
אונד דיא תלמוד תורה-שולען.

אויף ערזוכען מעהרערער געמיינדען ברינגען וויר היער דאס אָריגינאל דעם אין אונזערער פאָריגען פריימאגנוממער מיטגעטהיילטען מיניסטעריאל-ערלאססעס צום אבדרוקק.

דערזעלבע לויטעט וואָרטליך, וויא פאָלגט:

Vallás éá közoktatási magyar kir. miniszter.
14491. sz.

Szolnok-Doboka megye közönségéhez!

A magyar-láposi talmud-tóra tanitók ügyében a megye alispánjának f. évi április hó 2-án 4652. szám alatt kelt jelentése mellől az iratokat a következők kijelentése mellett küldöm a czimhez vissza:

Minthogy az iratokból meggyőződtem, hogy Grosz Jakab, Goldberger Baruch, Sámuel József és Stössel Mayer magyar-láposi lakosok zugiskolákat tartottak fenn, az ezen zugiskolák irányában tett hatósági intézkedéseket, jelesül Grosz Jakabnak megbirságolását is helyeslő tudomásul veszem. Azon kérelmet azonban, miszerint a nevezett egyéneknek talmud-tóra tanító képesitettségéről szóló okirataikat megsemmisitsem és az ezen okiratok egyik rabbi ellen az 1879: XL. t. cz. 45. §. értelmében kihágás miatt a vizsgálatot megindittassam, figyelembe vehetőnek nem találtam, mert sem a talmud tóra tanitási jogositványnak, sem pedig a „rabbi" czim használhatásának telülvizsgálása czimed hatásköréhez nem tartozik. Az 1885. évi november hó 13-án 1924 eln. sz. a. kelt szabályrendeletem életbelépése óta egyedül anyakönyvvezetés szempontjából van feljogositva a törvényhatóság közig. bizottsága idézett szabályrendeletem 5. §-a szerint az anyakönyvvezető rabbi okiratait telülvizsgálni. Egyébként úgy a rabbi, valamint a talmud tóra tanitó választása mindig az illető izraelita hitközség szabad akaratára van bizva, mely — mint a vallásoktatás hivatott őre s köteles teljesitője — minden engedélytől menten talmud-tóra iskolát is tarthat fenn.

Miheztartásul még megjegyzem, hogy a valamely izr. hitközség által fenntartott talmud-tóra iskola ügyeibe a hatóság, vagy a kir. tanfelügyelő csakis annyiban van teljogositva s kötelezve avatkozni, a mennyiben azt a közegészségügyi tekintet és azon körülmény ellenőrzése követeli, vajjon részesülnek e talmud-tórát látogató tanköteles gyermekek azon kivül rendszeres népiskolai oktatásban? Ha a tantermek nem megfelelők, az izraelita hitközség azoknak kellő átalakitására s berendezésére szoritandó, azon szülőkre pedig, kik gyermekeiket a rendes népiskolai oktatás elől elvonják, a törvény teljes szigora alkalmazandó.

Budapest 1887. október hó 19.

TREFORT s. k.

איין חנוכה-אבענד.

עס וואר אים שפּאָטהערבסט דעם יאהרעס 1813. אם 18. אָקטאָבער וואר דיא שלאכט ביא לייפּציג געשלאגען; דיא פראנצאָזען וואַרען בעזיעגט, אונד אונענדליכער יובעל דורכצאָג דאס ביז דאהין אין זייגער טיעפסטען ערניעדריגונג שמאכטענדע דייטשלאנד. איבעראלל אים לאנדע וואורדען פרייּדענפייער אנגעצינדעט, אונד דיא שטאָדטע פעראנשטאלטעטען פראכטפאָללע איללומינאציאָנען. אויך דאס שטאָדטכען וו. ערשטראהלטע אים העללסטען ליכטערגלאנצע. טראנספּארענטע מיט בילדערן אונד אינשריפטען פערקינדעטען דיא פריידע דער בעוואָהנער. איין טראנספּארענט דעם יידישען קייפמאנס ל. ערדעגטע גאנץ בעזאָנדערעס איפּזעהען. אויף דער איינען זייטע צייגטע דאסעלבע זיעבען מאגערע, האָססליכע קיהע אונד דארונטער שטאנד צו לעזען: „זא וואר דיא פערגאנגענהייט." אויף דער אנדערן זייטע פראנגטען זיעבען פעטטע, שאָנע קיהע אונד אונטער איהנען שטאנדען דיא וואָרטע: „איין בילד אונזערער צוקונפט."

מאן האטטע צו פריה געיובעלט. פראנצאָזישע העערעסאבטהיילונגען וואַרען נאך איבעראלל אים לאנדע צערשטרייט. איינע זאָלכע אבטהיילונג, אוים מעהר אלס 5000 מאנן בעשטעהענד, קאם אונטער אנפיהרונג דעם פּרינצען ר. נאך וו. דער פראנצאָזישע גענעראל וואר אים האָכסטען גראדע ערצירנט איבער דיא בעוואָהנער דער שטאדט. באלד פערברייטעטע זיך דיא נאכריכט, דאסס דער גענעראל בעפאָהלען האבע, אין דער דארויפפאָלגענדען נאכט דיא שטאדט צו פּלינדערן אונד זיא דאנן אן אללען ענדען אנצוצינדען. דיא בעוואָהנער פאָן וו. פערבראכטען דען טאג אין דער גראָססטען אנגסט. דער מאגיסטראט אונד דיא בירגעראָלטעסטען בעגאבען זיך צו דעם פּרינצען, אום פיר דיא שטאדט גנאדע צו ערביטטען אונד זיך בערייט צו ערקלאָרען, דיא האָכסטמאָגליכע קאָנטריבוציאָן צו ערלעגען. דער גענעראל ליעסס זיא גאר ניכט פאָר זיך קאָממען.

דער פריהער ערוואָהנטע קייפמאנן ל. האטטע נאך מעהר אורזאכע זיך צו אָנגסטיגען אלס אללע אנדערען. זיינע פריא האטטע איהם פאָר וועניגען טאגען איין טאָכטערכען געבאָרען; איבסערדעם האטטע ער נאך צוויא קנאבען אים צארטען קינדעסאלטער. וואָהין זאָללטע ער, מיטטען אים ווינטער, מיט זיינער קראנקען פריא אונד זיינען קליינען קינדערן ענטפליעהען? זאָעבען וואר איהם בעריכטעט וואָרדען, דאסס דער גענעראל דיא אָלטעסטען דער שטאָדט גאר ניכט עמפפאנגען האבע. אין זיינער פערצווייפלונג בעשלאָסס ער, צו פערזוכען, וואס יענען מיסלונגען וואר. דיא פערוויטטוועטע פריא הויפטמאנן ק., אין דערען פּאלאסטאָהנליכעם הויזע דער פראנצאָזישע גענעראל מיט זיינעם שטאבע איינקוואַרטיערט וואר, געהאָרטע צו זיינען קונדען; פיעללייכט ווירדע זיא איהם אייניגען ביא דעם פּרינצען פערשאפפען. וואָהרענד ער נאך דאריבער נאכדאכטע, האָרטע ער פאָן דער שטראססע הער שווערע זייפצער ערטאָנען. ער גינג הינוים אונד זאה איינען פערוואונדעטען פראנצאָזישען זאָלדאטען אויף דער שטראססע ליעגען. דערזעלבע וואר אויף דעם מארשע „מאראָדע" געוואָרדען אונד צוריקגעבליעבען. אין דער געגענד אומהערשטרייפענדע קאָזאקען האטטען איהן אויסגעפלינדערט, פערוואונדעט אונד אויף דער לאנדשטראססע ליעגען לאססען. ער האטטע זיך מיהזאם אין דיא שטאדט געשלעפּפט. דער מיטליידיגע יידישע קייפמאנן ליעס זאָפאָרט דען אונגליקליכען אין זיין הויז טראגען, צו בעטטע ברינגען אונד פפלעגען. נאכדעם דיעס געשעהען, קאם עס דעם מאנגע וויא איינע ערלייכטונג: ער האטטע יעטצט איינען פאָרוואנד, פאָר דעם גענעראל צו ערשיינען, דא ער איהם דיא איפּנאהמע דעם פערוואונדעטען מעלדען מוססטע. ער מאכטע זיך אויך זאָפאָרט אויף דען וועג.

אלס ער דאס הויז דער פריא הויפטמאנן ק. בעטראט, שטירצטע איהם דיעזע אונד איהרע אונפערהייראטהעטע שוועסטער לויט יאממערנד ענטגעגען.

„אך, העררר ל.", ריעפען דיא דאמען, „וויר זינד פערלאָרען! היינטע אבענד ווירד געפּלינדערט אונד נאכהער זאָלל אונזערע שטאדט אין פלאממען איפּגעהען. דער פּרינץ איזט גאנץ גרויזאם."

„קאנן איך צו איהם, גנאָדיגע פריא?" פראגטע ל. „פיעללייכט געלינגט עס מיר, ביא זיינער דורכלויכט פיר אונזערע שטאדט גנאדע צו ערלאנגען."

„גאטט געבע עס," ענטגעגנעטע דיא אנגערעדעטע. „קאָממען זיא, איך פיהרע זיא אָבען הערום דורך איין זייטענצימער: זאָנסט ווערדען זיא דאך ניכט פאָרגעלאססען!"

זיא פיהרטע איהן איינע הינטערטרעפּפע הינויף אונד פאָן דארט דורך איינע לאנגע רייהע פאָן צימערן ביז אין דאס פאָרצימער דעם גענעראלס.

„וויא קאָממען זיא היערהער, וואס וואָללען זיא?" שריע איהן איין אדיוטאנט אין פראנצאָזישער שפּראכע אן.

„דיא איינענטהימערין דיעזעס הויזעס", אנטוואָרטעטע ל. אין דערזעלבען שפּראכע, „האט מיך הערגעפיהרט. איך האבע דעם גענעראל איינע מעלדונג צו מאכען."

דער גענעראל מוססטע דיעזע וואָרטע געהערט האבען; ער אָפפנעטע דיא טהירע זיינעס צימערס אונד ריעף אין דייטשער שפּראכע: „טרעטען זיא איין!"

„וואס האבען זיא מיר צו מעלדען?"

„דורכלויכט, איך וואָללטע געהאָרזאמסט מעלדען, דאסס איין פערוואונדעטער פראנצאָזישער זאָלדאט, דען איך אויף דער שטראססע ליעגענד פאנד, אין מיינעם הויזע, גראָססע שטראססע נר. 88 איפּנאהמע געפונדען האט."

„וויא הייססען זיא?"

„ל."

דער גענעראל וויעדערהאָלטע דיא מעלדונג אויף פראנצאָזיש אונד זיין סעקרעטאָר שריעב זיא ניעדער.

„עס איזט גוט, זיא קאָננען געהען!"

„דורכלויכט וואָללען מיר גנאָדיגסט נאך איינע פראגע געשטאטטען. איזט עס וואהר, דאסס היינטע אבענד . . ."

„געפּלינדערט ווערדען אונד דאנן איהר נעסט אנגעצינדעט ווערדען זאָלל?" אונטערבראך איהן דער גענעראל; „זא איזט עס! איינגענטליך זאָללטע איך דיא גאנצע בירגערשאפט ניעדערשיעססען לאססען. איהר האבט איללומינירט, וויל איהר קייזער, דער זיעגרייכע העלד, ביא לייפּציג אונטערלעגען איזט. דאס איזט לאנדעספערראטה, דען היער איזט פראנקרייך!*)"

„דורכלויכט זינד דאך איין דייטשער פּרינץ..."

„איך בין פראנצאָזישער גענעראל, אונד נון — איך האבע צו טהון."

טרויריג גינג דער קויפמאנן דענזעלבען וועג, דען ער געקאָממען. פאָר דער טהירע וואַרטעטען דיא ביידען דאמען אויף איהן, אונד אלס זיא פערנאהמען, דאסס דער פּרינץ ביא זיינען שרעקליכען אבזיכטען בעהארע, ערהאָבען זיא איין לויטעס וועהעקלאגען.

גאנץ ניעדערגעשלאגען קאם העררר ל. נאך הויזע. ביא איהם וואַרען, איבסער דעם פערוואונדעטען, צוויא פראנצאָזישע זאָלדאטען, עלזאססער, איינקוואַרטיערט.

„מיינע פריינדע," זאגטע ער צו איהנען, „איהר זייד יא איינענטליך אונזערע לאנדסלייטע! העלפט מיר אין דיעזער שווערען נאכט; איך געבע יעדעם פאָן איידך הונדערט נאפּאָלעאָנס, ווענן איהר אין דער קאָממענדען נאכט מיין הויז אונד מיינע פאמיליע בעשיטצט."

„דאס וויר נאַרדען וואַרען" אנטוואָרטעטען דיא זאָלדאטען, „דיא שטאדט איזט רייך, אונד וויר האָפּפען, פיעל מעהר צו ערבייטען."

דיא נאכט נאהטע העראן: עס וואר דער ערסטע אבענד דעס חנוכה-פעסטעס. איין טרויריגער פעסטעסאנפאנג. העררר ל. האלטע דיא חנוכה-לאמפּע הערביא, דיא ליכטער צום אנצינדען פאָרצובערייטען. זאָנסט פפלעגטע דאס זיינע פריא צו טהון; אבער דיעזע לאג יעטצט קראנק צו בעטטע. ער זייפצטע שווער. נעבען איהם שטאנדען זיינע צוויא אָלטעסטען טאָכטער, דיא איינע פינף, דיא אנדערע דריא יאהרע אלט.

„פאטער," פראגטע דאס אָלטערע מעדכען, „ווארום זייפצעסט דוא? האסט דוא אונז ניכט ערצאָהלט, דאסס דיא ליכטער אונז עראינגערן אן דיא וואונדער, דיא דער ליעבע גאָטט פיר אונז געטהאן האט?"

העררר ל. האב דאס קינד עמפּאָר אונד קיססטע עס.

„דוא האסט רעכט, מיין קינד. דער אללמאכטיגע גאָטט, דער אונזערן פאָרעלטערן וואונדער געטהאן, ווירד אויך פיר אונז וואונדער טהון."

---

*) דיא קיסטענשטריכע אן דער נאָרדזעע געהאָרטען דאמאלס צו פראנקרייך, וואָהרענד דאס איבריגע האנגאָווער דעם קאָניגרייכע וועסטפאלען צוגעטהיילט וואר.

נאָבעל היעלט דאנן אײנע זעהר בײפֿאַלליג אויפֿגענאָממענע רעדע אין אונגאַרישער שפּראַכע, אונד דיא שאָנע פֿײער שלאָסס מיט דעם אבוינגען אײנעם אונגאַרישען ליעדעס.

דאס אָבערוואָהנטע געדיכט לויטעט:

1 ימי חושך, צרה וצלמות
עברו ראש ישראל ברבות הימים.
קצף וחרון, תוגה ועצבת
באתה נפשינו מאויבים וקמים.

2 יד צרים נשלחה במקדש אל,
חיל אנטיוכוס רמס כל בקדש;
יסודי ערו, חומה וחיל,
אחרי שבתו מילה, שבת וחדש.

3 למקדש הביא צר אלילים,
גלולי זהבו שקץ ותועבה
אויבים שלו, נעשו פלילים
בראש חצית ימין רשע רממה.

4 עד שקמת בן־יוחנן
לעורת עמך יצאת ברננים,
פתח חרצובות יון
הכת צרים מאחור ומפנים.

5 גבורי כה אנשי חיל
רמה ידם על חורשים על גבי.
אורה ושמחה תחת ליל;
סגרו אויבים בידי יהוד׳ מכבי.

6 ויהי אור בלב עם ישראל
ויחדלו הקולות מפי מענים,
אך במקדש איר לא יהל,
רשע המטמא טמא כל השמנים.

7 דרשו, מצאו שמן זית
יום אחד דים להאיר נכונה;
יותר שמן לא היה בבית,
נס נעשה ויאר ימים שמונה.

8 לכן על חלונות בתי ישראל,
להורות על פעולות ד׳ צבאות,
מדי שנה בשנה נר חנוכה יהל,
להזכר לנו הנסים והנפלאות.

9 אחי ורעי; הבה ונלכה
כלנו בני עדת מי מנה
באור ה׳, נגה ואין חשבה,
תת חלק לשבע, גם לשמונה.

מאטריקענבעצירקע.

דאַרדאַ (קאָמיטאַט באַראַני). פּראָוידענט: בענאָ ביהארי, מאַטריקענפֿיהרער: ראבבינאַטס-שטעללפֿערטרעטער געראָן ניימאַנן.

סיקלאָש (קאָמ. באַראַני). פּראָוידענט: לודוויג קאָהן, מאַטריקענפֿיהרער: ראבבינער אראָן ראָטה.

מאַנאָטש (קאָמ. באַראַני). פּראָוידענט: יאקאָב האָניג, מאַטריקענפֿיהרער ראבבינער ראַפאעל פֿײער.

מאָהאַטש (קאָמ. באַראַני). פּראָוידענט: יאָזעף פֿאבריצקי, מאַטריקענפֿיהרער: ראבבינער יאקאָב גרינוואַלד.

סענט-לאָרינץ (קאָמ. באַראַני) פּראָוידענט: יאקאָב קרויס, מאַטריקענפֿיהרער: ראבבינער ס. ל. גראָססמאַנן.

פֿערלאָזונג

דער אינגאַרישען פּראָמיען-לאָזע.

בײא דער אם 15-טען ד. מ. פֿאָרגענאָממענען ציעהונג דיעזער לאָזע וואורדען פֿאָלגענדע סעריען געצאָגען, או. צ.: 144 212 890 1094 1236 1440 1514 1563 1616 1750 1915 2092 2443 2814 3014 3040 3057 3098 3625 3821 3364 3972 3980 4171 4252 4291 5066 5368 5667 5791 5975.

דער הויפּטטרעפֿפֿער מיט 100.000 פֿל. פֿיעל אויף ס׳ 2814 נ׳ 32, דער צווייטע טרעפֿפֿער מיט 15000 פֿל. אויף ס׳ 3821 נו׳ 5 אונד דער דריטטע טרעפֿפֿער מיט 5000 אויף ס׳ 3040 נו׳ 48. יע 1000 פֿל. געווינגען ס׳ 2814 נו׳ 25, ס׳ 3625 נו׳ 10, ס׳ 3980 נו׳ 43, אונד ס׳ 4252 נו׳ 1, יע 500 פֿל. ס׳ 212 נו׳ 19, ס׳ 890 נו׳ 1, ס׳ 1136 נו׳ 43, ס׳ 1236 נו׳ 47, ס׳ 1514 נו׳ 2׳ ס׳ 1563 נו׳ 5׳ ס 1750 נו׳ 20, ס׳ 2443 נו׳ 21׳ 3040 נו׳ 44, ס׳ 3821 נו׳ 33, ס׳ 3821 נו׳ 45, ס׳ 3864 נו׳ 38, 3972 נו׳ 14, ס׳ 3980 נו׳ 19, ס׳ 3980 נו׳ 44, ס׳ 4252 נו׳ 20, ס׳ 5368 נו׳ 16, ס׳ 5975 נו׳ 21.

אויף אללע איבריגען אין דען סעריען ענטהאַלטענען נעווינג נוממערן ענטפֿיעל דער געריננסטע געווינן פֿאָן יע 148 פֿל.

פּרענומעראַציאָנס-אײנלאַדונג.

וויר ערזוכען אונזערע געעהרטען פּרענומעראַנטען, רערען פּרענומעראַציאָנס-טערמין אם 15-טען דעצעמבער צו ענדע געגאַנגען (וואס נאַנץ דײַטליך אויף איהרער „אַדרעסס-שלײפֿע" אַנגעצײַגט איזט), איהרע פּרענומעראַציאָן געפֿעלליגסט צו ערנײערן, דאַמיט דיא ווײַטערע פֿערזענדונג דער בלאַטטער קײנע שטאָרונג ערלײַדע.—

וויר ערזוכען אונזערע געעהרטען פּרענומעראַנטען אונד פֿרײַנדע, זיך מיט איהרען צושריפֿטען דירעקט אַן אונזערע רעדאַקציאָן צו ווענדען.

אויך ביטטען וויר, דיא אַדרעססע דײַטליך ווי פֿאָלגט אַנצוגעבען:

יידישע פעסטער צייטונג

וואַיטצנער-רינג נומ׳ 3, בודאַפּעסט.

Jüdische Pester Zeitung

Waitzner-Ring Nr. 3.

לאָטטאָציעהונג פֿאָם 14 טען דעצעמבער 1887.

ברינן 88 16 50 24 77

געשאַפֿטסבעריכט.

נעטריידע-געשאַפֿט. ווײַצען וואר געסטערן וועניג צו מארקטע געבראַכט. דיא טענדענץ וואר שוואַך — פּרײַזע וואַרען 5 קר. האָהע.

ווײַצען, טהײַס 2300 מעטער׳ 80, קילאָגראַמם 7.35 גול. 1200 מעטערצ׳ 80, קילאָ 7,40 גול. 1100 מטרצ. 80 קילאָ 7,35 גול. 500 מעטערצענ 80,1 קילאָ 7.25 גולד, פּעסטער-באָדען 1000 מעטערצענ׳ 81, קילאָ׳ 7.35 גולד, — 100 מעטער-צענטנער 79,6 קילאָ. 7 25 גולדען, 100 מטצ, 79.4 קילאָ 7.25 גול. 100 מטרצ׳ 78 8 קילאָ׳ 7.20 גולדען.— באַטשקאַער 2000 מעטערצ׳ 77, קילאָ 7.05 גולדען נאָרדאונגאַרישער 1000 מעטער-צענ׳ 81.5 קילאָ 7.25 גול.,— (אללעס פֿער 3 מאָנאַטע.)

קאָרן 5,40 — 5.50 גול.

גערסטע, פֿוטטער-וואַארע 5,20 — 5,30 גול. מאַלץ 6,90 — 7,60 גולד.

קוקורוץ 6,05—6.12 גול.

האַפֿער. 5,10 — 5,25 גול.

טערמינע-געשעפֿט. ווײַצען פֿער פֿריה-יאַהר 7,37 — 7,39 גולד. האַפֿער פֿער פֿריה-יאַהר 5,59 — 5,61 גול. קוקורוץ פֿער מאַי-יוני 1888, 5.83 — 5.85 גולד.

רעפּס. (קאָהל) פֿער סעפּטעמבער-אָקטאָבער 1888 10·80 — 12. גולד.

פּעסטער שלאַכטפֿיעה־מארקט בײא דעם אם 15-טען ד. מ. היער אין פּעסט אבגעהאלטענען וואָכענמארקטע וואורדען 2462 שטיק גראָס- אונד — קליין-פֿיעה צו מארקטע געבראַכט. היערפֿאָן וואורדען פֿערקויפֿט: 51 שטיק שטיערע, פֿער פּאַאר פֿאָן 80 ביז 150 גולדען — 1246 אָכסען דאס פּאַאר פֿאָן 160 — 320 גול, 607 קיהע, דאס פּאַאר פֿאָן 110 — 170 גול׳ 160 מעלק-קיהע דאס שטיק פֿאָן 80—180 גול׳ 81 שטיק ביפּפֿעל, דאס פּאַאר פֿאָן 120—180 גול. 415 שטיק קעלבער דאס שטיק 9,— — 25, גול׳. — שטיק לעממער דאס פּאַאר פֿאָן .— — גול. פּרײַזע פֿער 100 קילאָ: אָכסען-פֿלײש 44—50 גולדען. קוה-פֿלײש 38 — 42, גולד. קאַלב-פֿלײש 53—54 גולד. אונד ביפּפֿעל-פֿלײש 36—40, גולד.

וויענער פּרײַזע.

ווײַצען פֿער מאַי-יוני 7.74—7.79 גולד. פֿער פֿריה-יאַהר 1888, 7,66—7.71 גול.

קאָרן אונגאַרישעס 71—73 קילאָ 6,10—6,20 גול.

קוקורוץ אונג. 6·05 — 7,95 גולדען.

האַפֿער אונגאַרישער 5,50 — 5.65 גולדען פֿער מעטער-צענטנער.

ריבאָל 30, —30,50 גולד. פֿער מטרצ׳.

שפּיריטוס 25,25—25,75 גולד. פֿער 10000 ליטער פּערצענט.

הערויסגעבער אונד פֿעראַנטוואָרטליכער רעדאַקטאָר

מ. סאַבאָלטשי.

פֿרוכט- אונד מעהלפּרײַז-טאַבעללע.

ווייצען	קוואַליטעט פֿער העקטאָל.	פֿער 100 קילאָגראַמם
נאָרדאונגאַרישער	—	—.— .—
" "	75	.— .—
" "	76	.— .—
" "	77	.— .—
" "	78	6.65 — 6.70
" "	79	6.80 — 6.85
" "	80	6.85 — 6.90
ווייסענבורגער	78	—.— .—
" "	79	7·05 — 6.95
" "	80	7.15 — 7.—
" "	81	7.20 — 7.15
" "	82	.— .—
" "	—	.— .—
" "	—	.— .—
פּעסטער-באָדען	78	—.— .—
"	79	6,65 — 6.75
"	80	6.70 — 6.85
"	81	6.80 — 6.95
"	82	.— .—
"	—	.— .—
"	—	.— .—
טהייס	77	—.— .—
"	78	—.— —.—
"	79	7 — 6.95
"	80	7.05 — 7.10
"	81	7.10 — 7.15
"	82	.— .—
"	—	.— .—

ריכטע	קוואַליטעט פֿער העקטאָל.	פֿער 100 קילאָגראַמם
קאָרן (נייא)	72—70	5.60 — 5.35
גערסטע פֿוטער	60	5.60 — 5.20
" מאַלץ	62	.— .—
האַפֿער	41	5.60 — 5.55
קוקורוץ באַנאַט	75	5.55 — 5.50
רעפּסאָ אנדערער	73	.— .—
הירזע	—	— — —

טערמינע		פֿער 100 קילאָגראַמם
ווייצען	פֿער הערבסט	7.10
"	" פֿריה-יאַהר	7,29
"	"	—.—
קוקורוץ	" יוני 1886	5.51
גערסטע	"	—.—
האַפֿער	" פֿריה-יאַהר	—.—
"	" הערבסט	5.55
רעפּס	" אייג.-סעפּ.	12.25

מעהל		fl.	kr.
דער זאַק צו 100-קילאָגראַמם מיט זאַק פֿרייע באַהן	נוממער 0	14	10
	" 1	13	90
	" 2	13	60
	" 3	13	30
	" 4	12	80
	" 5	12	40
	" 6	11	50
	" 7	10	80
	" 8	9	80
	" 8½	8	40
שפּיריטוס אלטע מעטהאָדע פּרעסהעפֿע		28	—
" נייע " קאַרטאָפֿעל		26	25

קורז-טאַבעללע פֿאָם 15. דעצעמבער

לאָזע.	fl.	kr.
1854-ער 4-פּראָצענטיגע שטאַאַטס-לאָזע	131	—
1860-ער " גאַנצע	133	—
דעטטאָ " פֿינפֿטעל	136	—
1864-ער לאָזע צו 100 גולדען	164	—
דעטטאָ " 50 "	164	—
אונגאַרישע פּרעמיענלאָזע צו 100 גולד.	—	—
טהייסראַל-לאָזע	122	50
קאָטאָ רעגולירונגס	55	—
ציקערן-לאָזע	18	25
קרעדיט-לאָ	80	—
קלאַרי-לאָזע	49	75
ראָבי-דאָנאַוו-דאַמפּפֿשיפֿ-לאָזע	116	—
אינסבּרוקער-לאָזע	22	50
קענלעוויטש-לאָזע צו 10 גולד.	26	50
קראַקויער לאָזע 20	10	[illegible]0
אָפֿנער לאָזע 40	47	75
פּאַלפֿי לאָזע 40	43	50
רודאָלף לאָזע 10	42	50
סאַלם לאָזע 20	19	50
וואַלצבינער לאָזע 10	55	50
סט.-גענאָאַ לאָזע 40	22	75
פּסאַני-לאָ 20	55	—
טריעסטער לאָזע 100	26	25
דעטטאָ 50	137	50
וואַלדשטיין-לאָזע 20	68	—
ווינדישגרעץ 20	31	80
וויענער לאָזע	42	—
עסטרייכישע פּרעמיענאַנלייהע	13	50
אונגאַר. ראָטהעקרייץ-לאָזע	39	75
עסטרייכישע	13	20
	14	—

ווערטה-פּאַפּיערע.	fl.	kr.
אונגאַרישע גאָלדרענטע צו 4 פּראָצענט	97	75
דעטטאָ		—
עסטערייכישע " שטייער-פֿרייה	113	—
אונגאַרישע פּאַפּיער-רענטע	4	70
אונגאַרישע גרונדענטלאַסטונגען	104	—
טעמעשוואַר באַנאַטער	104	0
זיעבענבירגער	104	[illegible]
קראָאַטיש	104	4[illegible]
באָהמיש	109	
קראָאַטיש אונד סלאַוואָניש	1,4	50
אונגאַר. אייזענבאַהן-אנלעהען	[illegible]2	75
ווייַנצעהענט-אבלעזונגס-אָבליגאַציאָנען	100	
אונגאַר. היפּאָט.-ערבאַל-אָבליגאַציאָנען		
נען פֿיר 100 צו 5%	97	50
אונגאַר. גרונדענטלאַסטונגס אָבליגאַציאָנען	104	50
אונגאַר. באָדענקרעדיט-אינשטיטוט 5%	101	75
אלפֿעלד-פֿיומאַנער באַהן	182	—
אונגאַר.-גאַליציש אייזענבאַהן צו	179	50
אונגאַר. נאָרד-אָסט-באַהן	176	—
אונגאַר. וועסטבאַהן	175	—

געלד-קורז.	fl.	kr.
ווילבער אושיאַ		—
דוקאַטען	5	95
אָסטרייכ.-אינג. 8 גולד. גאָלדשטיק	9	94
דייטשע רייכסבאַנקנאָטען	61	75
20 מאַרק-שטיקע	12	34
רוססישע אימפּעריאַל	10	26
רוססישע פּאַפּיער-רובעל	1	09

Eigenthümer : Witwe M. REIS. Herausgeber und verantwortlicher Redacteur : M. SZABOLCSI.

Budapest, Druck von Sam. Markus, Andrassystrasse Nr. 12.

חידה

דהרת הסום (ראָססעלשפרונג-ראַטהועל.)

(מאת החכם ש. ל. א ר צ ט. טארנאָוו.)

קורא יקר ונכבד!

דלוג נא בשכל בעקבות סוסתי
וגם אני בעזרך, ותמצא חידתי!
דע לך כי היא מלה שלישיה,
תואר"ה ראש ורגל עם גויה.
הסר ראשה, בשפת ישראל איננה:
קצוץ רגלה ותהספנה
בבני נח תמצאינה;
הרוס דגויה ותמצא הלום:
משפט מלך מנוצח במלחמה בשלום.

עי	ים	ום	זין	רון	יד	בות	בשי
ג	בלי	נ	בלי	ולא	ינו	הית	פחית
ק	בלי	דר	בה	ים	רב	ב	תי
עצ	אז	פעי	ום	רון	נ	למש	ולך
ל	שו	פת	בלי	כיר	ישר	אמור	וק
וח	בית	ום	ח	זמן	לעת	אני	זון
בלי	תי	דם	ת	כין	שמי	ור	וה
מא	וה	סר	עד	עה	הה	ם	מי

אויפלאָזונג דער ראַטהועל אין נר' 137.

ר ע כ נ ו נ ג ס-א ו י פ ג א ב ע.

דער פאטער וואר 84 יאהרע אלט געוואָרדען.

אין זעכסטער טהייל זיינעס לעבענס מאכט . . . 14
אין צוואָלפטער „ „ „ . . . 7
אין זיעבענטער . „ „ „ . . . 12
פאָן דער הייראטה ביז צור קינדעסגעבורט זינד פער-
גאנגען דער יאהרע 5
דיא רעכענסיאהרע דעם זאָהנעס בעטרוגען דיא העלפ-
טע דעריעניגען זיינעס פאטערס, אלזא . . . 42
דער פאטער בעטרויערטע איהן נאָך יאהרע . . 4
צוזאממען 84

דער חידה:

חמס (גאיז), חמט (שנעקקע), מחט (נאדעל).

ריכטיג האבען געלאָזט

דאס ד י י ט ש ע: (רעכנונגסאויפגאבע), דיא הערען: דר. רייך, הערמאנן לאָווענטהאל אונד זאכאריאס באָרדאָך — ראָבראָמיר.

ד י א ח י ד ה, דיא הערען: ש. ה. באראס — גיאָסס-לעהאָמטא, הערמאנן אלט — יאנאָשהאזא, מרדכי גאָלדבערגער — נייטרא-גאָוואק, ש. ל. ארצט — טארנאָוו. אינג. ווינשטיין — ב.-אויילאק, יעקב שניטצער — מ.-סיגעט. סאמועל ביכלער — סארוואש, מ. י. בלאסס אונד א. מ. גאָלדשטיין — ערלוי, יאָאכים ראָזענשטיין — טעמעש-וואר, ישראל קראסוצקי — קראקוי, י. א. שווארין — גאדי-איקלאָד, דר. מ. ראָטטענבורג — הוסט, יעקב פישער — מעזאָ-רישש, יוסף גרינבערג — פרעסבבורג, מאיר קליין — ב. קאסאָן, י. ה. קראן — פינפקירכען.

פרייטאגס-פעליעטאָן.

פריידענוואָכע איינעס הויזירערס.

(1-טע פאָרטזעטצונג.)

דיא אין דער קאָהלערהיטטע וואָהנענדע פאמיליע, בעשטעהענד אויס דעם ריסטיגען מאננע, זיינער פרויא אונד צוויא קינדערן, וואר אין דער קליינען שטובע אונד נאהם דען הויזירער יאקאָב, דער מיט דעם קאָלפאָרטאָר געקאָממען וואר, גערן אונד פריינדליך אויף. זיא אססען שווארצבראָד אונד טראנקען מילך.

דרויססען וואר עס אינצווישען שאָנער געוואָרדען, דער רעגען האטטע אויפגעהאָרט אונד דיא זאָננע וואָרף איהרע לעטצטען שטראהלען דורך דען וואלד. דער קאָל-פאָרטאָר לעגטע זיך ניעדער, וואָהרענד יאקאָב דען קאָהלער אין דען וואלד צור רואינע בעגלייטעטע. מאן האָרטע דאס זאָנדערבארע געשרייא דעס הירשעס, דאס בעללען דעס פוכסעס אונד דען רוף דער איילע.

„גאניץ פאליש — זאגטע דער קאָהלער — איזט יענעס ליעד, וועלכעס לויטעט: „נור רוהען אללע וועלדער." דאס לעבען אים וואלדע פאנגט ערסט רעכט מיט דעם זינקען דער זאָננע אן. ביים איינטריטט דער נאכט טרעטען זיא הערויס, דיא בעוואָהנער דעס וואלדעס. האָרסט דוא ניכט דאס וועטטגעשרייא דער פיערפיססלער אונד דער פאָ-געל? יעדעס נעהט זיינער נאהרונג נאך אונד פרייט זיך זיינעס דאזיינס, וואָהרענד עס אם טאגע אים פערשטעקק שוטץ זוכט פאָר דעם איבערפאלל דער מענשען."

זיא קאמען בייא דער רואינע אן אונד זעטצטען זיך אויף איינען שטיין. ביידע זאססען לאנגע שטילל נעבען איינאנדער. יאקאָב דאכטע: „וואס איזט דער קאָלפאָרטאָר פיר איין נארר, אין דער רויכיגען היטטע צו ליעגען אונד דען שאָנען אבענד צו פערשלאפען. איך בין דורך דיא הערליכקייט, דיא איך אום מיך זעהע, ענטציקקט. וויא שאָן איזט עס היער: וואלד, רואינע, מאָנדשיין, דער שווארצע מאנן; קיין בוך קאנן עס שאָנער בעשרייבען!"

„גלויבסט דוא אן געשפענסטער, יאקאָב?" פראגטע דער קאָהלער.

„גאָטט בעהיטע אונז!" ריעף דער הויזירער. „איך דענקע, דיא זעלינען טאָדטען קאָננען וואָהל מיט אונז אין פערבינדונג בלייבען, אבער וויא זאָללען זיא צום קאָר-פער וויעדער געלאנגען?"

„דוא קאננסט דאָך ניכט וויססען, אָב זיא עס ניכט אים שטאנדע זינד," ענטגעגענעטע דער שווארצע מאנן.

„וואס געהט דאס מיך אן?" וועהרטע יאקאָב אב; „איך האבע נאָך ניע עטוואס אהנליכעס געזעהען."

„א י ך וואָהל," זאגטע דער קאָהלער. „האסט דוא נאָך ניע עטוואס פאָם „יודענגעשפענסט" אן דער לאנד-שטראססע געהאָרט, וועלכעס אין דער נאכט ערשיינט?"

„ניין; לאסס האָרען."

„אין דיעזער בורג, וועלכע היעטע איינע רואינע איזט," בעגאנן דער קאָהלער, „וואָהנטע פאָר לאנגען לאנ-גען יאהרען איין האָהעס אדעליגעס געשלעכט, דיא הער-רען פאָן קוצענדאָרף. זיא וואָרען זעהר מאכטיג, אלל דיא דאָרפער אום דען וואלד וואָרען איהנען אונטערטהאן אונד מיט דען בענאכבארטען ריטטערן שטאנדען זיא אין עווינעס קריעג. ריטטער האנס פאָן קוצענדאָרף וואר איין גאר ווילדער גע-זעללע. דער מיט אללער וועלט רויפעריען האטטע, פלינ-דערטע אונד איין וואָהרער שטראססענרייבער וואר. דען רייזענדען, וועלכע דיא בריטע שטראססע צאָגען, לויערטע ער אויף, בערויבטע זיא אונד שלעפפטע זיא אין דיא בורג, וואָ ער זיא ערמאָרדעטע אָדער הונגערס שטערבען ליעסס. דיא גאנצע געגענד פירכטעטע דיעזען אדעליגען רייבער אונד עס וואורדע צולעטצט זאָ לעער היער, דאסס אללעס וויא אויסגעשטאָרבען שיען. קיין רייזענדער וואגטע זיך היער-הער. יעדער מאכטע ליעבער איינען ווייטען אומוועג, אלס זיך דער געפאהר אויסצוזעטצען, פאָם ריטטער אויסגעפלינ-דערט אונד ערשלאגען צו ווערדען.

„איינע האלבע שטונדע פאָן היער, וואָ דער וועג אין דען וואלד נעהט, ליעסס ער איינע מענגע קרייצוועגע אויסהויען דאמיט דיא אונגליקקליכען רייזענדען זיך פעראיררען זאָל-לען. ער שטעללטע אים וואלדע איבעראלל זיינע געזעל-לען אויף, אום לייטע איינצופאנגען.

„דא קאָממט אין איינער פינסטערען נאכט איין מאנן דאהער מיט איינעם יונגען שאָנען מאדכען. מאן האָט-טע איהן אין ענגערליין געוואָרנט, זאָ שפאט דורך דען וואלד צו רייזען; אבער ער האָרטע ניכט דאראויף. עס לאג עטוואס אונהיימליכעס אין דעם מאננע אונד עבענזאָ אין זיינער טאָכטער, וועלכע נייכטעסקראנק צו זיין שיען. ער זאָלל איינען רונדען פילצהוט געטראגען האבען אונד איינען לאנגען שווארצען ראָקק. איין לאנגער, ברויגער בארט רייכטע ביז אן זיינען גירטער. דאס מאדכען האטטע איינע לאנגע האארפלעכטע, וואר אין איין שווארצוואָללע-נעס געוואנד געהיללט, איין גראָססעס ווייססעס טוך בע-דעקקטע ריקקען אונד קאָפף."

(פאָרטזעטצונג פאָלגט.)

וועגען מאנגעלס אן רוים מוס דיעסמאל דיא רובריק „הומאָריסטיק" וועגבלייבען.

איך זוכע

איינע שטעללע אלס ראבבינאטספערוועזער אונד מאטריקענפיהרער אין איינער אָרטהאָדאָקסענגע-מיינדע. איך האבע דיא נאָטהיגע קוואליפיקאציאָן צום מאטריקענפיהרונג אונד בין איין טיכטיגער בעל תפלה, קורא ומוהל.

נאָהערעס בייא דער רעדאקציאָן.

דיא קאיז. קאָניג. פריוו. דאמפף-ציכאָריען-פאבריק פאָן

פאסט, מאיערהאָף או. וויטטמאיער

אין ט א ר נ אָ ו ו (גאליציען)

ערצייגט אללע ארטען סורראָגאט-קאפפע פיינסטער קוואליטאט צו ביללינסטען פרייזען אונטער גאראנ-ציע כשר של כל גאוני וצדיקי זמננו ובפרט של הרבנים הצדיקים הקדושים גאוני ארץ אשר מפיהם אנו חיים וממימיהם אנו שותים כקש"ת מו"ה משה דוד פ ר י ע ד מ א נ ן שליט"א מטשארטקאָוו ומו"ה יחזקאל ה א ל ב ע ר ש ט א ם שליט"א משיעניאווא ומו"ה ברוך ה א ג ע ר שליט"א מוויזניצא, ובבתי הצדיקים אינם משתמשים רק בהציכאריע הזאת כאשר העידו בעצמם במכתביהם.

פרייזליסטע עט הכשרים גראטיס אונד פראנקא.

K. K. Priv. Galizische Dampf-Cichorien-Fabriks-Gesellschaft
FAST, MAYERHOFF & WITTMAYER Tarnow.

כשר-קאזע

גוט געריפטע וואארע.

בהכשר גמור אפילו למהדרין מן המהדרין!

לאיבקאזע קוואליטאט עמענטהאלער 65 קר.
„ „ גראיער 60
„ בריםזען אין דרייערלייען געבינדען 45

אויס מיינער קאזע-פאבריק אין ניטרא-לידאָן.

Jacob Ehrenfeld
Budapest, I., Árokutcza 13.

(יאקאָב עהרענפעלד בודאפעסט אראָק-איט. 13.)

Philipp Haas und Söhne

BUDAPEST.

עמפפעהלען איהר רייך אססארטירטעס לאגער נייער מאָבעלשטאָפפע, טיש- אונד בעטט-דעקקען, פלאנעלל-דעקקען, אללער ארט טעפפיכע, פאָן דען ביל-ליגסטען ביז צו דען פיינסטען פערזישען אונד סמירנאער טעפפיכען, מאַ-קארט-, סטאארס-, שפיטצען- אונד אללערלייא געוועבטער פאָרהאנגע.

גראָססעס לאגער פאָן פאפיער-טאפעטען פאָן דען ביללינסטען ביז צו דען פיינסטען זאָרטען.

10.000

פאאר צום עקספאָרט בעשטיממטע העררען-ווינטער-האָזע' מוססטען אין פאָלגע דעס נייען ערהאָהטען צאָללטאריפעס היער צוריקקבלייבען אונד ערהיעלט איך דען אויפטראג, דיעזעלבען איינצעלן אָדער אין גראָססערען פארטיען אום יעדען פרייז צו פערקויפען. איך גיבע דאהער דאס פאאר דיעזער נאָך דער נייעסטען וויענער מאָדע בעסט גע-ארבייטעטען, פיקס אונד פערטיגען

העררען-ווינטער-אָבערהאָזען

אום נור 1 פל. 95 קר

(אום דען בלאָססען ארבייטסלאָהן) אן יעדערמאנן אב, אונד דאמיט ניעמאנד צווייפלע, ערקלארע איך, דאסס דיעזע האָ-זען עלעגאנטע, פעסטע אונד ווארמע אָבערהאָזען זינד, אונד נעהמע איך זעלבע צוריקק, וועגן דיעס ניכט וואהר-הייט איזט. — דא דיא האָזען רייססענדען אבזאטץ פינדען, מאָגע זיך יעדער בעאיילען, זיינען בעדארף בייא מיר צו בעשטעללען. עס ווירד ערזוכט בייא בעשטעללונגען דיא שריטטלאָנגע אנצוגעבען. — פערזאנדט נור געגען נאכנאה-מע. בעשטעללונגס-אדרעססע לויטעט:

M. APFEL,
Wien, I. Bezirk, Wollzeile Nr. 29/62.

"קיססע מיך אויך, פאטער!" באט דאס קליי-
נערע קינד.

הערר ל. האב אויך דאס צווייטע קינד עמפאָר
אונד קיססטע עס אויף דיא שטירנע.

"בעטעט צו גאָטט, קינדער, דאסס ער אויך
אונז איין וואונדער טהוע אונד אונז ערעטטע אויס
גראָססער געפאהר!"

ל. גאָסס דאס אָל אין דיא לאָמפכען; צום
אנצינדען דערזעלבען וואר נאָך איינע האלבע שטונדע
צייט. ער פערשלאָסס דיא הויזטהירע אונד שטעלל-
טע מיט הילפע זיינעס הויזקנעכטעס שווערע קאָפ-
פער אונד קיסטען דאפאָר. נאכדעם דיעזעס גע-
שעהן, בעגאב ער זיך אין דאס וואָהנצימער, אום
דיא חנוכה-ליכטער אנצוצינדען. ער שפראך געראַ-
דע דיא צווייטע ברכה "שעשה נסים," דא ערטאָנ-
טע איין זיגנאל, עס וואר דאס זיגנאל צום גענעראל-
מארשע. הערר ל. ליעסס זיך ניכט שטאָרען אונד
שפראך דיא דריטטע ברכה: "שהחינו". — דאס
זיגנאל ווידערהאָלטע זיך; עס וואורדע ווירקליך גע-
נעראלמארש געבלאזען. וואס האטטע דאס צו בע-
דייטען?

וויר מיססען אין אונזערער ערצאָהלונג אום
מעהרערע שטונדען ריקקוואַרטס שרייטען. פירסט ר.
וואוססטע, דאסס דער רוססישע גענעראל ט ע ט-
ט ע נ ב א ר ן אים בעגריפפע שטאנד, דיא פראנ-
צאזען פאָן דער גאנצען נאָרדוועסטקיסטע צו פער-
טרייבען; דעססהאלב האטטע ער שפיאָנע אויס-
געשיקקט, אום דען שטאנד דעם פיינדעס צו ער-
קונדען. איינער דערזעלבען, דער זיך ניכט וייט
פאָרוואַרטס וואגטע, האטטע איינעם הוזארען
בייערן צעהן טהאלער געגעבען, דאסס ער נאָך ראַ-
טהענבורג — צווישען האמבורג אונד וו. געלעגען —
וואנדערע, אום גענויע נאכריכט איבער דען שטאנד
דער רוססען איינצוציעהען. דער איינפאלטיגע בייער
קאממט נאָך ראטהענבורג אונד טריפפט דארט
איינען אפפיציער אין ראטהער אוניפארם. דא דיא
האנאָוועראַנער — האנאָווער האטטע פאר דעם
קריעגע צו ענגלאנד געהערט — ראטהע אוניפארמען
געטראגען האטטען, זא מיינטע דער בייער, דער
איהם בעגעגנעטע זייא איין אלטער פענזיאָנירטער
האנאָוועראַנער. דערזעלבע וואר אבער איין דייטש-
רוססע, איין קורלאנדער, איין אדיוטאנט דעם גע-
נעראלס טעטטענבאָרן.

"גנאַדיגער הערר," זאגטע דער בייער, "איך
זאלל מיך היער נאָך עטוואס ערקונדיגען; פיעללייכט
קאָננען זיא מיר אויסקונפט געבען."

"ווענן איך קאַנן, גערן," אנטוואָרטעטע דער
אפפיציער.

דיא אין דייטשער שפראכע ערטהיילטע
אנטוואָרט מאכטע דען בייערן ערסט רעכט צו-
טרייליך.

"איך בין בעאויפטראגט," זאגטע ער, "מיך נאָך
דעם שטאנדע דער רוססען צו ערקונדיגען. פירסט
ר. ליעגט אין ב. מיט 5000 מאנן אונד פירכטעט,
פאָן דען רוססען איבערפאללען צו ווערדען. צעהן
טהאלער האבע איך שאָן געקריעגט; ווענן איך
זיכערע נאכריכט ברינגע, קריעגע איך נאָך צעהן
טהאלער. דאס איזט פיר איינען ארמען בייער פיעל
געלד. זיא זינד דאָך איין אבגעדאנקטער האנאָווע-
רישער הויפטמאנן, דא געהט זיא דאָך דיא גאנצע
געשיכטע ניכטס אן!"

דער אדיוטאנט דעם גענעראלס טעטטענבאָרן
לאכעלטע איבער דיא איינפאלט דיעזעס שפיאָנס.
אייגענטליך האטטע ער איהן ארעטירען אונד אן
דעם נאכסטען בוימע אויפהאָנגען לאססען מיססען.
דער אפפיציער וואר מיט 300 קאָזאקען אויסגע-
שיקקט וואָרדען, אום דיא אבציעהענדען פראנצא-
זען צו בעאונרוהיגען; וואהרענד זיך גענעראל טעט-
טענבאָרן מיט זיינעם ארמעע-קאָרפּס נאָך דען מינ-
דונגען דער עלבע געוואַנדט האטטע. דער אפפי-
ציער גלויבטע, בעססער צו טהון, ווענן ער דען אר-
מען בייער לויפען ליעסס אונד מיט פאלשער נאכ-
ריכט היימזאַנדטע.

"יא," זאגטע ער, "איך בין איין אלטער האנאָ-
וועראַנער, אונד דיא געשיכטע געהט מיך גאר
ניכטס אן; גערן וויל איך איהם העלפען, דאס געלד
צו פערדיענען, אונד וויל איך איהם דיא מיט-
טהיילונג מאכען, דאסס גענעראל טעטטענבאָרן
מיט 30,000 מאנן אויף דעם מארשע נאָך וו. איזט
אונד שאָן היינטע אבענד דאָרט אנלאנגען ווירד."

"דאנקע שאָן," זאגטע דער בייער אונד איילטע
דאפאָן, אום זיינעם אויפטראגגעבער דיא וויכטיגע
נאכריכט צו איבערברינגען. דיעזער שפרענגטע אין
גאלאָפּפּ נאָך וו. אונד מעלדעטע דיא אללארמ-
נאכריכט דעם פירסטען ר., דער זאָגלייך גענעראל-
מארש בלאזען אונד צום אבצוגע ריסטען ליעסס.

אין באנגער ערוואַרטונג זאָה דער קויפמאנן
ל. דען קאָממענדען דינגען ענטגעגען. דא וואורדע
אן זיינע טהירע געקלאָפּפט. "אים נאמען דעם קאי-
זערס, אָפּפנעט!" הערר ל. אונד זיין הויזקנעכט
וואָללטען דיא שווערען קיסטען אונד קאסטען הינ-
וועגרייטען, אום דיא טהיר צו אָפּפנען. דאס גינג
אבער ניכט זא שנעלל, אונד דיא דרויססען וואור-
דען אונגעדולדיג. אין וו. איזט צווישען דען מייסטען
הייזערן איין שמאלער גאנג, איינע זאגענאנטע
"היזונג." דורך דיא "היזונג" בעגאב זיך ל.
צו דען פאָבענדען אונד פראגטע נאָך איהרעם
בעגעהר.

"וויר וואָללען דען פערוואונדעטען האלטען," אנט-
וואָרטעטען דיא פראנצאָזען.

הערר ל. פיהרטע זיא דורך דיא "היזונג."

"הארט איינמאל," זאגטע דער אונטעראָפפי-
ציער, "איהר האבט אבער איינען מיזעראבלען איינ-
גאנג פיר אייער הויז!"

"גוט גענוג פיר דיא פלינדערער" אנטוואָר-
טעטע ל.

"עס ווירד ניכט געפלינדערט," זאגטע דער
קארפּאָראל, "וויר ציעהען עבען אב. דיא רוססען זינד
אונז אויף דען פערזען."

אלס זיא דאס הויז פערליעססען, האב ל.
זיינע האנדע עמפאָר אונד שפראך דיא ברכה:
"הטוב והמטיב".

זא אָפט אין שפּאטערען יאהרען דיא חנוכה-
ליכטער בראנטען, ערצאָהלטע ל. פאָן דעם גראָס-
סען וואונדער, דורך וועלכעס ער אונד דיא גאנצע
שטאדט אן יענעם חנוכה-אבענד ערעטטעט וואָר-
דען וואר.

M. I.

בריעפע דער רעדאקציאָן.

הערען ב׳ ל׳ אין נ. "ענטדעקקונג" אונד "ערפינדונג"
זינד צוויא פאָן איינאנדער פערשיעדענע בעגריפפע. "ענט-
דעקקונג" בעציעהט זיך אויף עטוואס, וואס פאָרהאנדען
וואר, ווענן אויך וויר דאפאָן ניכטס וואוססטען. "ערפינ-
דונג" ווירד נור אויף עטוואס אנגעווענדעט, וואס פריהער
ניכט עקזיסטירטע. מאן זאגט אויך בעקאננטליך אים
שלעכטען זינגע: "ערפונדען", זא פיעל אלס ערדיכטעט.

הערען ד׳ מ׳ אין ה. נ. עס גיבט פיעלע זאלכע אויס-
דריקקע, דיא אין דער אונגארישען שפראכע פאלש געבריכט
ווערדען, זא איזט "kinézni" פיר "אויסזעהען" גרונדפאלש.
מאן זאגט ריכטיג: jo szinben van אָדער rossz szinben van
(ער זיעהט גוט אָדער שלעכט אויס.)

הערען "פראנעשטעללער" אין גאליציען. "במקום
שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרב." אים
יודענטהום איזט דיא פערזאָנליכע אויטאָריטאט גלייך
נולל, וואָ איין ווידערשפרוך מיט דעם גאָטטעסגעזעטצע
פאָרליעגט.

הערען פ. פ. אין ק. א. פראנץ פולסקי ציטירטע אין
זיינער פאָרלעזונג אם פערגאנגענען זאמסטאג פאָלגענדעס:
"דיא פערליימדונג; אָ, מיין הערר! איך זאה שאָן, וויא
עהרענפעסטע מאנגער אונטער דער פערליימדונג צו-
זאממענבראכען. גלויבען זיא מיר, עס גיבט קיינע זא פלום-
פע טהאָרהייט, קיינע שייערגעשיכטע, קיינע נאָך זא אונ-
גלויבליכע ערצאָהלונג, דיא מאן דען פלאסטערטרעטערן
אונד ניכטסטהוערן איינער גראָססען שטאדט ניכט גלויב-
ווירדיג מאכען קאָננטע, ווענן מאן מיט געהאָריגער ענער-
גיע אן דיא זאכע געהט. אונד דאנן גיבט עס יא היער
גענוג געשיקקטע מענשען. צו אנפאנג איין לייזעס שוויר-
רען, וועלכעס וויא ווענן דיא שוואלבע פאר דעם שטורמע
דען ערדבאָדען שטרייפט, קלינגט, וויישער שוועבט אונד
גיפט אין דיא פורכען שטרייט. איינע לייזע פאנגט עס
אויף אונד לאסט עס געשיקקט אין דאס אוהר איינעס
אנדערען גליטשען. דיא זינדע פינדעט איינען פרוכטבא-
רען באָדען, זיא שלאָגט וואורצעלן, ראנקט זיך עמפאָר,
שרייטעט פאָרוואַרטס אונד עס טראָגט זיא דער טייפעל
פאָן מונד צו מונד; מיט איינעם מאלע, מאן ווייסס ניכט
וויא, מאן זיעהט ניכט וויא עס קאם, צייגט דיא פערליימ-
דונג דיא זינדע אין דיא וועלט הינויס, זיא פערלייהט
איהר געשטאלט, בריישט זיא אויס אונד בלאָהט זיא
פאָר אללער אויגען אויף. זיא ערהעבט זיך, בריישט דיא
שווינגען אויס, זיא באללט זיך צוזאממען, היללט זיך
איין, פרעססט זיך צוזאממען, בליטצט אונד דאָננערט אונד
עס ענטשטעהט דאראוס דער אללגעמיינע כאָר דעם
אללזייטיגען געשרייעס דער פערפאָלגונג אונד דעם
האססעס."

הערען י׳ ה׳ אין קאבא. גאנץ קלאר אונד דייטליך:
י א. אויססער ווענן עס דער געמיינדע געלינגט, איהן אלס
איהרען א י נ צ י ג ע ן אונד א ו נ ע נ ט ב ע ה ר-
ל י כ ע ן בעאמטען בעפרייען צו לאססען.

להחכם ב׳ צ׳ ק׳ בכפר טעטעמלען: הכל לפי השר
צבא, ומאין נדע אנחנו מה יעשה ה ו א ?

הערען ר׳ ה׳ אין ל. אדרעססירען זיא נור אן
ראבבינער

Zadoc Kahn. Paris.

דאס גענינט פאָללקאָממען.

הערען ס׳ ר׳ אין וו. אָב זיא פריהער ריכטיג געלאָזט
האבען, דאראן ערא׳נגערן וויר אונז שאָן ניכט מעהר.
דיעסמאל זינד איהרע ב י י ד ע ן לאָזונגען לײדער אונ-
ריכטיג.

ראטהזעל.*)

צווייא וואָרטע שטעללט דיא לאָזונג דיר דאר,
דיא זיך אָהנליך זעהען אויף איין האאר;
דאס איינע האט דער לושע צעהן,
אין דאס אנדרע 9 הינייננעהן.
צווייא אויסדריקקע בילדעט יעדעס פאָן איהנען;
צור ריכטשנור מאָגע דיר פאָלגענדעס דיענען:

—

דער ערסטע אויסדרוקק דעם ערסטען וואָרטעס
דייטעט דען וועג, דען פפאד איינעס אָרטעס;
וואָהל ווירד אויך דעם לעבענס פפאד זא גענאננט
אונד איין פאהרצייג, געפיהרט פאָן קונדיגער האנד,
דאס אָהנע פפערדעקראפט זיך בעוועגט,
טאָגליך ווייטע שטרעקקען צוריקקלעגט.
זיין צווייטער אויסדרוקק קאָממט אָפט פאָר אים לעבען
אונד בעדארף איטטערפאָרט דער לאָזונג עבען,
ווענן ער אויך געראדע קיין ראטהזעל איזט
אונד אָפט אין ערצאָהלונגען זיך ליעזט.
אין האלזטוך, פיטשע אונד אנדערען דינגען
איהן צו פינדען, ווירד עס דיר געלינגען;
אויך אין דאס זאקקטוך פפלעגען מאנכע צו מאכען איהן.
וואָללען זיא, דאסס איהנען עטוואס קאָממע אין דען זינן.
ביידע אויסדריקקע צוזאממען בילדען איין וואָרט.
דאס געוויסס העבט דען פערקעהר אין יעדעם אָרט.

—

אונד נון מיססען וויר, ליעבער לעזער, אונז בעאיילען,
אום ביים צווייטען וואָרטע איין וועניג צו פערווייל[ען].
זיין ערסטער אויסדרוקק בילדעט איינען געגענשטאנד,
דער צום זיטצען דיענט געאָסטענטהיילס צוואר אויף
דעם לאנד,
אין דער שולע אבער אויך איבעראלל אין דער שטאדט;
וועלכע אנדערע בעדייטונג ער יעדאָך נאָך האט,
דייפטעסט דוא וויססען, ווענן דוא נור פערנאָמסען,
דאסס מאן דאָרט ווערטהפאָלערע קאנן בעקאָממען.
דעם צווייטען וואָרטעס צווייטער אויסדרוקק: ביים שפּיעל
אונד אויך ביים געזאנג בעדייטעט ער גאר פיעל;
דעסגלייכען בעדיענען זיך אויך דיפּלאָמאטען,
אום אין איינער פראגע לאנג הערומצו-וואטען.
ביידע אויסדריקקע צוזאממען האבען גראָססען ווערטה;
ווער פיעל דאפאָן האט, ווירד אָפט אויך אויסגעצייכנעט
געעהרט.

---

*) דיא נאמען דער איינזענדער ריכטיגער לאָזונגען,
וועלכע פאר שלוסס דער נאכסטען פרייטאגנומער אונד
צוקאָממען, ווערדען וויר פעראָפפענטליכען.